

M. G.
1957

RODNA GRUDA

VSEBINA:

Izseljske matice Jugoslavije vabijo rojake na proslavo letošnjega Izseljskega tedna izseljenci v Franciji za Praznik republike

Rojaki za spomenik padlim partizanom v Gornjem gradu

Jugoslavija je lani znatno pomagala drugim državam

Mirko Ličen:

Vračajo se kot ptice v svoje gnezdo

c. k.:

Adamičeva ustanova odkupila njegovo literarno zapuščino

Sergej Jesenin:

Pismo materi (pesem)

Pismo iz Essena

I. S.:

Avgusta Danilova je umrla

Cv. A. K.:

Slovenski etnografski muzej in naši izseljeni rojaki

c. k.:

Izbor slovenske lirike v angleščini

Jurij Artič, Lievin:

Lani so nas za vedno zapustili

Tone Seliškar:

O muli, ki se je žganja napila

Severin Šali:

Pojdi veter (pesem)

Po domači deželi

France Planina:

Sprehod po Poljanski dolini Domovina na tujih tleh

Rojaki pišejo

Božo Račič:

O nekdanjih tovornikih

Če z jetri ni vse v redu

Črtomir Šinkovec:

Kurent (pesem)

Lojze Beltram:

Vojak Seško (pesem)

Dete se je izgubilo (srbska narodna)

Ivan Tavčar:

Visoška kronika

Šale

Slika na naslovni strani:

Sv. Jakob nad Medvodami,
(foto F. Močnik, Ljubljana)

Avtobusno in turistično podjetje

SAP - Turist biro

SAP
TURIST
BIRO

LJUBLJANA

SAP
TURIST
BIRO

DIREKCIJA - DIRECTION

Ljubljana, Središka 13

Telefon 30-468, 30-902

TURISTIČNI POSLOVALNICE - BUREAU DE VOYAGES:

Ljubljana, Miklošičeva 17

Telefon 30-645, 30-647

Titova 38

Telefon 32-771, 32-772

SAP
TURIST
BIRO

Vzdržuje redne mednarodne, turistične, medkrajevne in lokalne proge

Izleti doma in v inozemstvu, nudi vse turistične usluge, nabavlja potne liste, vize, rezervira spalnice itd.

Lastna proizvodnja avtobusnih karoserij

Regular and touristical international and national bus lines

Organisation of package tours for individuals and groups, reservations for sleeping cars and hotel accomodations, all other touristical services

Fabrication of bus bodies in our own workshops

Lignes régulières et touristiques nationales et interationales

Organisation de voyages en groupes, individuelles et à forfait, réservation pour WL et hôtels, acquisition de visas et autres services touristiques

Production propre de carrosseries

Regelmässige und touristische internationale und heimische Kraftfahrliinien

Veranstaltung von Gesellschafts-, Einzel- und Pauschalreisen, Visabeschaffung, Schlafwagen- und Hotelvormerkungen, Sämtliche Reisedienste

Eigene Karosserieerzeugung

SAP
TURIST
BIRO

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanaajstkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/1. — Rokopisov ne vračamo.

IZSELJENSKE MATICE JUGOSLAVIJE

vabijo rojake na proslave letošnjega izseljenskega tedna

Koordinacijski odbor izseljenskih matic tudi letos vabi jugoslovanske izseljence, ki bodo obiskali svoj stari kraj, da se udeleže proslav »Izseljenskega tedna«, ki bodo letos od 10. do 15. julija v Sarajevu, glavnem mestu Bosne in Hercegovine. Predstavniki izseljenskih organizacij in društev, kakor tudi posamezni izseljenci in njihove družine, ki se žele med svojim obiskom v Jugoslaviji udeležiti teh pomembnih proslav, naj najkasneje do 15. maja prijavijo svojo udeležbo na potovanju eni od izseljenskih matic Jugoslavije.

Vsaka od izseljenskih matic je sestavila svoj program izleta po Jugoslaviji. Ti programi so sestavljeni tako, da se bodo rojaki-izletniki lahko kar najbolje seznanili s prirodnimi lepotami Jugoslavije, z njenimi kulturno-zgodovinskimi spomeniki ter z novimi gradnjami njihovega starega krata. Na teh potovanjih prevzamejo matice vso odgovornost in skrb za vsakega posameznega rojaka v primeru bolezni ali nezgode in drugih morebitnih težavah, ki jih na takem dolgem potovanju ni mogoče predvideti.

PROGRAM IZLETA SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

Potovanje bo trajalo od 9. do 20. julija, torej 12 dni in zajelo naslednja mesta: Ljubljana—Beograd—Sarajevo—Dubrovnik—Split—Plitvička jezera—Dolenjske Toplice—Ljubljana.

9. julija: Ob 9. uri odhod z letalom iz Ljubljane v Beograd. Ob 11. uri prihod v Beograd. Kosilo, večerja in prenočišče v Beogradu. Ob 17. uri izlet z avtobusom na Avalo. Ob 20.30 sprejem, ki ga prireja na čast rojakom Zvezni izvršni svet.
10. julija: Zajtrk in kosilo v Beogradu. Dopoldne prosto za ogled mesta. Ob 15. uri odhod iz Beograda in nadaljevanje potovanja z letalom v Sarajevo. Ob 16.30 prihod v Sarajevo. Večerja in prenočišče v Sarajevu.
- Opomba:** Rojaki, ki ne bi želeli potovati z avionom v Beograd in dalje v Sarajevo,

bodo lahko potovali z železnico, kjer bo zanje rezerviran spalnik. Za te rojake bo odhod iz Ljubljane dne 8. julija zvečer ob 21.07 in prihod v Beograd 9. julija zjutraj ob 7. uri. Iz Beograda pa bodo odpotovali 10. julija ob 23.50 in prispeli v Sarajevo 11. julija ob 8.15.

11. julija: Zajtrk, kosilo, večerja in prenočišče v Sarajevu. Ogled prireditev Izseljenskega tedna.
12. julija: Zajtrk, kosilo, večerja in prenočišče v Sarajevu. Ogled mesta in prireditev Izseljenskega tedna.
13. julija: Zajtrk v Sarajevu. Ob 9. uri nadaljevanje potovanja z avtobusom do Dubrovnika. Vmes kosilo v Mostarju ob 15. uri in krajši postanek v Trebinju. Večerja in prenočišče v Dubrovniku.
14. julija: Zajtrk, kosilo, večerja in prenočišče v Dubrovniku. Dopoldne ogled mesta in zgodovinskih spomenikov. Popoldne prosto. Zvečer prisostvovanje predstavi v okviru dubrovniškega festivala v Trdnjavi Minče.
15. julija: Zajtrk, večerja in prenočišče v Dubrovniku. Ob 9. uri avtobusni izlet v Konavelsko dolino do Sv. Štefana. Kosilo v Budvi. Na povratku postanek v Cavtatu (obisk čipkarske zadruga). Povratek v Dubrovnik ob 19. uri.
16. julija: Zajtrk v Dubrovniku. Ob 18.30 nadaljevanje potovanja do Splita (možnost potovanja z avtobusom ali parnikom). Kosilo na ladji ali v Makarski. Ob 17. uri prihod v Split. Večerja in prenočišče.
17. julija: Zajtrk in kosilo v Splitu. Dopoldne ogled mesta (Dioklecianove palače in Meštrovićeve galerije) in ob 14. uri nadaljevanje potovanja z avtobusom do Zadra. Vmes ogled katedrale v Trogiru in slapov Krke pri Sibeniku. Večerja in prenočišče v Zadru.
18. julija: Zajtrk v Zadru. Dopoldne ogled mesta in izlet na Puntamiko. Kosilo v Zadru in nadaljevanje potovanja preko Obrovca in

Prisrčen pozdrav iz Češkoslovaške pošiljajo naši mali rojaki Polanjčevi Miloslav, Miloška, in trojčice Vlasta, Nataša in Radmila iz Usta na Labim

»Lani v avgustu sem s hčerko obiskal star kraj. S ponosom sem ji pokazal krasoto bele Ljubljane in njene okolice,« nam je napisal pod to sliko rojak Martinčič iz Francije

Titove Korenice do Plitvičkih jezer. Večerja in prenočišče na Plitvičkih jezerih.

19. julija: Zajtrk in kosilo na Plitvičkih jezerih. Dopoldne počitek in ogled jezer ter ob 14. uri nadaljevanje potovanja preko Slunja, Karlovca do Dolenjskih Toplic. Večerja z zaključkom izleta in nato z avtobusom do Ljubljane. Prenočišče v Ljubljani.

20. julija: Zajtrk v Ljubljani in ogled mesta ter razhod.

Stroški tega 12-dnevnega potovanja znašajo 117 dolarjev oziroma protivrednost tega zneska v drugih valutah.

PROGRAM POTOVANJA HRVATSKE IZSELJENSKE MATICE

Odhod 8. julija ob 8. uri zjutraj izpred prostorov Hrvatske izseljenske Matice v Zagrebu, Gajeva 2a, preko Slavonskega Broda v Beograd. Iz Beograda preko Banje Koviljače v Sarajevo. Iz Sarajeva preko Mostarja v Dubrovnik. Iz Dubrovnika v Split, Šibenik, Zadar, Rijeka, Opatija in Pulj. Iz Pule preko Postojne in Ljubljane v Zagreb.

To potovanje bo trajalo 17 dni z avtobusi in ladjami. Stroški znašajo 128 dolarjev.

PROGRAM POTOVANJA IZSELJENSKE MATICE SRBIJE

Odhod 8. julija ob 8. uri zjutraj izpred prostorov Izseljenske matice Srbije, Beograd, Nušičeva 4, proti Beogradu, dalje v Smederevo, Titove Užice, preko planine Romanije v Sarajevo, Zenica, preko Sarajeva v Mostar, preko Titograd, Nikšič, Titograd, Kolašin, Biogradsko Trebinja v Dubrovnik, Boka Kotorska, Cetinje, Jezero, preko planine Čakora, Andrijevića, Peć, Prizren, Priština, Kosovo polje, Kosovska Mitrovica, Raška, Vrnjačka Banja, Sevonja, Čačak, Kragujevac, Beograd.

To potovanje bo trajalo 18 dni z avtobusi. Stroški znašajo 138 dolarjev.

PROGRAM POTOVANJA IZSELJENSKE MATICE MAKEDONIJE

Odhod 7. julija ob 10. zvečer v spalniku iz Skopja. Iz Skopja v Beograd, Sarajevo, Mostar,

Dubrovnik, Cetinje, Titograd, Peć, Skopje, Mavrovo, Ohrid, Oteševo, Bitolj, Skopje.

Potovanje bo trajalo 17 dni z železnico in avtobusi. Stroški znašajo 158.50 dolarja.

V navedene stroške potovanja je vključen prevoz, hrana in prenočišča v najboljših hotelih, dalje stroški izletov, ogledov kulturno-zgodovinskih spomenikov in ustanov, gradenj in prirodnih lepote.

Programi potovanj vseh izseljenskih matic so sestavljeni tako, da se vsi izseljenci-izletniki skupno na določeni dan sestanejo v Beogradu, v glavnem mestu Jugoslavije in prav tako tudi v Sarajevu na glavnih svečanostih.

Rojakom-izletnikom je dano na voljo, katere od štirih navedenih potovanj se žele udeležiti.

Stroške za potovanje lahko nakažete vnaprej s čekom na naslov omenjenih matic, za katero potovanje ste se odločili. Da bi lahko pravočasno rezervirali sobe v hotelih in pripravili prevozna sredstva za izlete, naj zainteresenti prijavijo svojo udeležbo na spodaj navedene naslovne izseljenskih matic, in sicer najkasneje do 15. maja.

Obiščite svoj stari kraj v čim večjem številu.

Spoznavajte prirodne lepote svoje ožje in širše domovine! Domovina vas pričakuje!

Slovenska izseljenska matica

Ljubljana

Cankarjeva 1

Matica izseljenika Hrvatske

Zagreb

Gajeva 2a

Matica izseljenika Srbije

Beograd

Nušičeva br. 4/I

Matica izseljenika Makedonije

Skopje

Orce Nikolov 90

Izseljenci v Franciji za Praznik republike

v Merlebachu

Naši rojaki v Merlebachu, Freyminingu in okolici so praznovali jugoslovanski praznik, 29. november, 8. decembra. Kljub slabemu vremenu je bila dvorana Hutter v Merlebachu polna jugoslovanskih rojakov, ki so prišli tudi iz oddaljenih naselij, kakor iz Jean d'Arca, Creutzwalda, Stiring Vendla in drugod. Dvorana je bila za to priložnost lepo okrašena s cvetjem ter jugoslovansko in francosko zastavo in zastavami slovenskih društev. Na častnem mestu sta bili okrašeni sliki predsednika Jugoslavije Tita in predsednika francoske republike. Uvodne besede je spregovoril predsednik pevskega društva »Sava« rojak Blatnik, ki je pozdravil navzoče predstavnike jugoslovanskega konzulata iz Strassburga in zastopnika mestne občine iz Merlebacha ter rojake, ki so se v tako lepem številu udeležili prireditve. Po jugoslovanski in francoski državni himni, ki jo je zapel pevski zbor društva Save, je navzoče pozdravil v imenu društva »Slavček« predsednik Cadej. Sledili sta lepi recitaciji »Slovenska zemlja«, ki jo je recitiral Povhov sinko, in »Vrnitev«, katero je občuteno povedala Mrgotova deklica. O pomenu tega največjega jugoslovanskega praznika je nato spregovoril g. konzul Vinko Lotrič.

Za njim sta nastopila mešani zbor društva »Slavček« ter pevski zbor društva »Sava«, ki sta zapela več slovenskih narodnih pesmi. Tako smo Jugoslavlani v Merlebachu in okolici in naša izseljenska društva tudi lani dostojno praznovali največji in najpomembnejši praznik svoje drage domovine.

Alojz Grčar

v Sallauminesu

Naša občina je lani obenem s proslavo jugoslovanskega praznika 29. novembra počastila tudi obisk rudarske delegacije iz Zasavskih revirjev v Sloveniji, ki je prišla na obisk med francoske rudarje na povabilo sindikata francoske Generalne konfederacije dela. Obisk proslave je bil zelo lep, še številnejši pa bi bil, če bi bila prireditelj na praznik.

Navzoče je toplo pozdravil predsednik občinskega odbora g. Tell Jules, ki je naglasil, da

Delegacija pred občinsko hišo. V sredi g. Tell Jules, predsednik občinskega odbora v Sallauminesu

Zastopniki delavcev iz Slovenije v prijateljskem pomenu s francoskimi tovariši v sindikalni dvorani v Lensu

hkrati s spominom velikega praznika Jugoslavije praznujemo tudi praznik francosko-jugoslovanskega prijateljstva. Govorniku se je toplo zahvalil vodja delegacije iz Slovenije. Nato je govoril še predsednik jugoslovanske sindikalne sekcije CGT o pomenu proslave Dneva republike ter podpredsednik Združenja Jugoslovancev v severni Franciji Jurij Artič.

Po proslavi je bila gostom prirejena zakuska. Od občine so prejeli tudi lepa darila. Prav gotovo se je delegacija slovenskih rudarjev iz zasavskih rudnikov med nami dobro počutila in upamo, da se bomo v bodoče še večkrat srečali pri nas, pa tudi v Sloveniji, ker napredno delavstvo v Franciji toplo želi navezati z jugoslovanskimi delavci čim tesnejše stike.

Francois Burnik, Marais de Sallaumines

Rojaki so zbrali za spomenik padlim partizanom v Gornjem gradu

Da rojaki, rojeni v Gornjem gradu in okolici, še niso pozabili rojstne domovine, kjer jim je pred mnogimi leti tekla zibelka in so jim matere pele lepe slovenske pesmi, so dokazali s prispevki, ki so jih zbrali za gasilsko društvo v Bočni in za spomenik padlim partizanom v Gornjem gradu, med katerimi so tudi mnogi njihovi sorodniki.

Ker nama je tukajšnji list odklonil objavo za zbiranje prispevkov, sva se z rojakom Jožetom Ropom pismeno obrnila na najmanj znane rojake, ki žive v tukajšnjih naselbinah.

Rojaki so se odzvali z velikim razumevanjem ter tako pripomogli, da smo zbrali 114 dolarjev. To vsoto smo nato odposlali na naslove obeh organizacij v domovini, od koder smo prejeli pismeno zahvalo.

Na tem mestu se zahvaljujemo vsem darovalcem iz Sheboygana, Clevelanda, Little Fallsa, La Salla in Michigana, ki so se tako prijazno odzvali naši pismeni prošnji. Dobro so nama znane razmere, v katerih žive naši ljudje v Ameriki, saj sva tudi midva ena izmed njih, ki si večinoma kot tovarniški ali drugi delavci težko služimo vsakdanji kruh.

Pozdrav vsem in še enkrat hvala!

Frank Strmšek, Jože Rop, Detroit

Jugoslavija je lani znatno pomagala drugim državam

Po izjavi g. Richarda Symonsa, predstavnika uprave za tehnično pomoč OZN, je Jugoslavija lani izkoristila 805 tisoč dolarjev tehnične pomoči. Lani je obiskalo Jugoslavijo 51 strokovnjakov iz 16 dežel. Največ strokovnjakov je prišlo iz Organizacije za kmetijstvo in prehrano. Eden izmed najbolj zanimivih načrtov, s katerimi se ukvarjajo štirje italijanski kmetijski strokovnjaki tudi letos v Jugoslaviji, je uporaba italijanskih vrst pšenice in načini njene pridelovanja.

G. Symons je naglasil, da bi bilo po njegovem mnenju bolje uporabljati besedo sodelovanje, ko govorimo o stikih med Jugoslavijo in upravo za tehnično pomoč. Jugoslavija je lani znatno pomagala drugim državam. Med uglednimi jugoslovanskimi strokovnjaki, ki delajo v okviru programa tehnične pomoči, je omenil strokovnjake za usnje v Indoneziji in Siriji, strokovnjaka za elektroenergijo, ki dela v Pakistanu, in strokovnjaka za zdravljenje tuberkuloze, ki je zaposlen na Ceylonu. Jugoslavijo je lani obiskalo okrog 20 štipendistov iz drugih dežel, ki so predvsem proučevali probleme s področja zdravstva in kmetijstva. Okrog 400 Jugoslovancev pa je lani izpopolnjevalo svoje znanje v okviru uprave za tehnično pomoč OZN v 18 raznih državah po svetu.

Letošnji program tehnične pomoči Jugoslaviji bo znašal okrog 700.000 dolarjev ter bo za 100.000 dolarjev manjši kakor je bil lanski. Pri tem moramo upoštevati tehnično pomoč OZN s skupnimi približno enakimi sredstvi za ves svet. Letos bo izpopolnilo svoje znanje v tujini 485 jugoslovanskih štipendistov in strokovnjakov, v Jugoslavijo pa bo prišlo okrog 50 tujih strokovnjakov. Večino tehnične pomoči — 207 tisoč dolarjev — bo Jugoslavija tudi letos porabila za kmetijstvo.

Uračajo se kot ptice v sooje gnezdo

V preteklem letu je obiskalo svoje rojstne domove v goriškem okraju nad 500 naših rojakov-izseljencev iz 22 držav. Podružnica Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici ima zabeleženih po nepopolnih podatkih 522 rojakov, ki so prišli po dolgih letih na obisk v domovino. Med temi so tudi taki, ki niso bili v domačem kraju tudi po 40 in celo 50 let. Največ rojakov-izseljencev je prišlo iz Francije, in sicer 140, iz Avstrije 107, iz ZDA 48, iz Belgije 46, Egipta 42, Nemčije 52, Kanade 21, Argentine 19 (tam se jih je pripravilo nad 100 rojakov, ki pa zaradi štirikratne podražitve voznje niso mogli priti), iz Češkoslovaške jih je prišlo 17, iz Švice 10, Anglije 9, Holandije 7, Luxemburga 7, iz Poljske 4, iz Avstralije 3, po dva sta prišla iz Grčije, Madžarske in Danske ter po eden iz

Rusije, Izraela, Romunije in Urugvaja. Največ jih je prišlo v občino Šempeter pri Gorici, in sicer 68. Večino teh naših rojakov je obiskal tajnik podružnice Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici, ki jim je dal razne nasvete, pjasnila itd. Mnogi so se udeležili raznih izletov s Putnikovim avtobusom po Sloveniji in Jugoslaviji. Udeležili so se tudi sej občinskih ljudskih odborov, delavskih svetov, zborovanja itd. Ogledali so si razne tovarne, industrijska podjetja ter turistične kraje.

M. Ličen

Adamičeva ustanova odkupila njegovo literarno zapuščino

Svoječasno smo poročali, da je 26. aprila 1954 kakih 50 clevelandskih rojakov in rojakinj ustanovilo Spominsko ustanovo Louisa Adamiča v Clevelandu, katere namen je bil zbrati 5000 dolarjev za odkup Adamičeve literarne zapuščine od Adamičeve vdove Stelle. Pobudo za ta odkup je dala čitalnica univerze Princeton, v kateri je pokojni Adamič zelo mnogo delal in zbiral podatke za svoje spise. Ta čitalnica naj bi zapuščino po odkupu prevzela.

Odbor, ki mu je vseskozi predsedoval Vatro J. Grill, je razposlal okrog 900 prošenj z Adamičevo sliko na posamezne ustanove in organizacije, domove in posameznike za prispevek v to zbirko. V enem mesecu so zbrali prvi dolarski tisočak, nadaljnje pa so zbirali še tri leta, dokler niso Progresivne Slovenke Amerike dale zadnjega. Ko je bil znesek zbran, je 6. avgusta 1957 želela vdova Stella, da ji plačajo vsako leto samo 1000 dolarjev in jo tako izplačajo v petih letih. Napravili so ustrezno kupno pogodbo za vso Adamičevo literarno zapuščino, ki so jo takoj po Adamičevi smrti spravili v skladiščih čitalnice univerze Princeton. Denar so naložili po podpisu pogodbe 25. septembra 1957 v slovenskem denarnem zavodu St Clair Savings and Loan Co. v Clevelandu, ki bo Stelli Adamičevi izplačeval letne obroke. Po pogodbi je edini lastnik vse Adamičeve literarne zapuščine Adamičeva spominska ustanova. Ta pa je odstopila 4. oktobra 1957 z darilno pogodbo vso zapuščino čitalnici univerze Princeton, ki je darilo sprejela in izjavila s pismom svojega knjižničarja Wm. S. Dixu, da bo zapuščina stalno in vedno na v pogled vsem, ki bodo v bodoče proučevali gradivo o raznih narodnostnih skupinah v Ameriki.

Po mnenju vodstva Adamičeve spominske ustanove je bil ta odstop literarne zapuščine največje in najdragocenejše darilo v zgodovini ameriških Slovencev, ki so odkupili zapuščino svojega velikega rojaka in jo odstopili tisti ameriški vzgojni ustanovi, v katero je pokojnik tako rad zahajal in v njej iskal gradivo za svoja dela. To gradivo sta Louis in Stella Adamičeva zbirala 50 let.

Vse to so ugotovile iz zaključnega sporočila odbora Adamičeve spominske ustanove, ki je objavljeno v čičaški Prosveti z dne 12. decembra 1957. Tam tudi beremo, da je bilo prispevkov skupno 4270 v znesku 4875 dolarjev; ostalo pa so prinesle obresti. Stroški za vse skupaj so bili minimalni. Velika kulturna in literarna akcija ameriških Slovencev je s tem uspešno zaključena.

c. k.

Gotovo poznate tisto slovensko narodno pesem »Stoji, stoji Ljubljanca, Ljubljanca dolga vas...«? Takole je to pesem upodobil znani slovenski umetnik pokojni Hinko Smrekar. »Fantje Ljubljančani« sede okrog »mize kamnate« v Siški pred rojstno hišo našega prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika, katerega 200-letnico rojstva praznujemo letos 3. februarja. Valentin Vodnik je bil rojen pred dve sto leti v Zgornji Siški pri Zibertu in ni bil le naš prvi pesnik, ki je napisal pesmi trajne vrednosti, temveč tudi prvi Slovenec, ki se je zavedal, da bo pesnik glasnik, učitelj in buditelj svojega naroda. Ena njegovih znanih pesmi je »Dramilo Kranjcem«. Vodnik je tudi prvi zaoral ledino slovenskemu časnikarstvu s tem, da je izdajal »Veliko pratiko« ter urejal in pisal prvi slovenski časopis »Ljubljanske novice«. Več o njem bomo pisali v prihodnji številki

Sergej Jesenin

Pismo materi

Mati moja stara, si še živa?
Tudi jaz sem živ. Pozdravljena lepo.
Naj zvečer sij čudežni razliva
se nad tvojim domkom raz nebo.

Pišejo, da kriješ strah pred vsemi,
da pa vendar zame se bojiš,
v stari suknji, bogvekdaj krojeni,
da na cesti mnogokrat stojiš,

da podobe v sinjem te večeru
vedno iste mnogokrat plaše,
kot nekdo v bezniskem bi prepiru
finski nož zabodel mi v srce.

Nič ni, draga! Nehaj trepetati.
To, kar muči te, privid je, glej.
Nisem tako hud pijanec, mati,
da umrem, a te ne vidim prej.

Še so v meni prejšnja čustva nežna
in sanjarim le, kako se bom,
da minila žalost bi brezbrežna,
ornil k tebi brž v naš nizki dom.

Vrnem se, ko beli vrt, naš s cveti
bo vseprek na pomlad zasejan —
le kot si pred osmimi me leti,
zdaj ne budi me, ko sine dan.

O, ne budi sanj, ki so za mano,
ne vznemirjaj, česar nič več ni;
saj v življenju občutil sem prerano,
kak izguba in utrujenost boli.

In moliti me ne uči. Ni potreba.
K staremu nazaj ni več poti.
Samo ti pomoč si in utiha,
samo ti si čudežni mi sij.

Torej strah pozabi in bolesti,
zame v žalosti ne trepetaj,
ne postajaj tolikrat na cesti
v svoji stari suknji kot do zdaj...

(Prevedel Tone Pavček)

PISMO

iz Essena

Naša naselbina v Essenu je na zunanji pogled bolj skromna, toda življenje v njej je dokaj zanimivo in pisano, saj so njeni prebivalci iz raznih krajev naše lepe domovine. Večinoma smo Slovenci, le malo je med nami Hrvatov in Nemcev. Če se človek mimogrede ustavi in prisluhne, takoj spozna naše mlade veselejake, ki postanejo včasih, če so preveč židane volje, tudi resna ovira temu ali onemu šoferju. Drugače je seveda z našimi materami in očeti. Ti so vedno resni, saj je naš rudarski poklic težak in nevaren ter pije človeku zdravje in moči. Nekatere izmed naših družin so se že preselile v nova in moderna stanovanja, ki pa so večini od nas nedostopna, ker so kakor pravimo — preslana za nas, čeprav naš zaslužek s trdim delom ni tako majhen. Toda tudi življenje je zelo drago. Težka in kruta je tujina za tujega človeka, pa naj si bo zaslužek še tako lep. Vsak od nas goji vročo željo, da bi se čimprej vrnil v svojo domovino ter si služil kruh na domači zemlji, kruh, ki je najboljši. Seveda bi radi prišli s polnimi kovčki in denarnicami — ta želja pa se nam ne bo izpolnila. Zelo radi čitamo »Rodno grudo«, ki nam prinaša vesti iz drage domače dežele. Skoraj vsi smo naročeni nanjo in težko čakamo vsake številke.

Franc Rataj

AVGUSTA DANILOVA JE UMRLA

Dne 3. januarja je v Ljubljani umrla ena izmed najstarejših slovenskih gledaliških umetnic Avgusta Cerar-Danilova. Z njim inenom so tesno povezani uspehi slovenske dramske gledališke umetnosti dolga desetletja nazaj, in to ne le doma, temveč tudi daleč v tujini, kjer je umetnica, ki je bila z osem srcem odana svojemu umetniškemu poklicu, več let delovala med našimi rojaki v Clevelandu tudi kot umetniška vzgojiteljica našega igralskega naraščaja.

Avgusta Cerar-Danilova je bila po rodu Ljubljanka. Dne 24. avgusta 1869 se je rodila pod Gradom v eni najskromnejših hišic v Rebri. Zato se je očasih rada pošalila, da je visoko rojena. Sicer pa se je res v njenih žilah pretakalo nekaj »plave« krov, saj je bil njen ded pravi ruski grof Roglov, ki je med napoleonskimi vojnami prišel v naše kraje, kjer se je poročil s Kranjico. Od vsega tega pa družina ni dosti imela. Oče je bil skromen mestni uslužbenec, ki je težko preživljal pet otrok.

Igralski poklic je prinesla tako rekoč s seboj na svet. Že kot otrok se je najraje igrala »gledališče«. Kot 14-letno dekle se je z osem srcem oklenila Dramatičnega društva. Petnajstletna je prvič nastopila na deskah starega gledališča (ki je pozneje pogorelo), v vlogi Požigalčeve hčerke Ane v igri »Na Osojah«. To je bil njen prvi uspeh, ki mu je sledila dolga, dolga vrsta drugih. Nad tri sto najbolj različnih igralskih podob je do najmanjših podrobnosti dognano, najgloblje občuteno oblikovala na gledaliških deskah v dolgih desetletjih svojega umetniškega ustvarjanja. Če kdo, potem je ona res zaslužno dosegla naziv ene prvih slovenskih dramskih umetnic.

Leta 1890 se je poročila z igralcem Danilom. Prišli so otroci, treba je bilo skrbeti za dom, zraven pa študirati vloge in nastopati. Težko je bilo vse to oskladiti. In zaslužek gledališkega igralca je bil takrat zelo skromen. Poleti so si morali služiti kruh z gostovanji. Avgusta je gostovala v najrazličnejših krajih v domovini. Leta 1908 je odšla v Trst, kjer je dve leti vodila slovensko gledališče v »Balkanu«. Potem se je spet vrnila v Ljubljano k družini. Toda življenje je postajalo vse težje. Deželno gledališče so zaprli. Odločila se je za dolgo pot v Ameriko. Leta 1915 se je poslovila od Ljubljancev v Nušičevi drami »Knez od Semberije«. S seboj na dolgo pot je vzela samo sina, moža in hčerki pa je pustila v Ljubljani. Saj je mislila ostati v Ameriki le eno leto — ostala pa je sedem let.

Ta doba bo ostala z zlatimi črkami zapisana v zgodovini slovenske kulture med rojaki v Clevelandu. Avgusta Danilova je prišla med clevelandske Slovence prav takrat, ko so jo najbolj potrebovali. Malo prej je bil tam odprt Slovenski narodni dom. Z njim so dobili Slovenci novo kulturno žarišče, za katero so potrebovali izvežbanih igralcev. Te jim je dala Avgusta Danilova, ki je ustanovila igralsko šolo, v kateri je trikrat na teden poučevala naše izseljence in jih uvajala v vse skrivnosti in umetnosti dramskega nastopanja. Njene tečaje je obiskovalo trideset do štirideset rojakov, ki so postali dobri igralci in režiserji ter so mnogi pozneje svoje igralsko znanje in izkušnje prenesli tudi v druge nasebine. Nekateri od teh baje še zdaj nastopajo.

Avgusta Danilova
ob
sedemdesetletnici

Prvo dramsko delo, s katerim se je Danilova uvedla pri ameriških Slovencih kot odlična režiserka in igralka, je bila klasična drama »Elga«, ki je dosegla izredno lep uspeh. Pozneje so pod njenim umetniškim vodstvom rojaki ustvarili še vrsto za amaterje zelo težkih in zahtevnih del, kakor »Golgoto«, »Bratje sv. Bernarda«, »Pahljača lady Windermere«, »Ekvinokcij«, Martin Krpan«, »Kralj Matjaž«, »Volja« itd. Danilova je vzgajala velike in male. Pri dramskem društvu »Ioan Cankar«, ki je v času njenega bivanja med rojaki doseglo svoj umetniški višek, je bil ustanovljen tudi mladinski odsek. Osemindesetletna je umetnica uvajala v lep svet umetnosti. Ta mladi rod je še dolga leta potem, ko se je vrnila v domovino, ni pozabil. Vneto so ji pisali še dolgo potem, ko so zrasli v postavne fante in zala dekleta. Avgusta se je vrnila v domovino leta 1920. Dve leti je ostala doma, pa jo je srce spet zvabilo nazaj čez široko morje. Hotela je ostvariti velik načrt: uprizoritev igre »Knez od Semberije« kot pantomimo v velikem clevelandskem »Public Hallu«. Zaradi prevelikih stroškov pa se ji ta načrt ni uresničil.

Po štirih letih se je vrnila domov, ameriških rojakov pa ni pozabila. Vedno se je rada spominjala let, ki jih je preživela med njimi. V dobi med obema vojnama je postala ena izmed vodilnih gledaliških umetnic ljubljanske Drame. Nastopala je pogosto še po upokojitvi. Sama je rekla o tem: »Kaj je za igralca upokojitev? Kakor če ribo vzameš iz vode. Jaz strastno rada igram. Vse vloge znam na pamet.« Svoje umetniško poslanstvo je prenesla tudi na svoje otroke. Hčerki Vera in Mira sta gledališki igralki — Mira je proakinja ljubljanske Drame, tretja hčerka Silva pa je režiserka pri ljubljanskem Radiu.

Ze sipolasa in rahlo sključena od peze let nas je po osvoboditvi pretresla z vlogo matere v prvem slovenskem umetniškem filmu »Na svoji zemlji«, pred nekaj leti pa s svojo zadnjo vlogo v drami španskega dramatika Garcie Lorce: »Dom Bernarde Albe«.

Zdaj se je za vedno poslovila od nas prav na pragu svojih devetdesetih let. Njen pogreb, ki so se ga udeležili mnogi vidni predstavniki našega javnega in kulturnega življenja, je pokazal, kako globoko je tudi naš mlajši rod dojel umetniško poslanstvo velike umetnice, katere ime bo ostalo zapisano med najvidnejšimi ustvarjalci slovenske gledališke umetnosti.

I. S.

V desetem letniku zbornika za slovensko narodopisje in narodoslovje SLOVENSKI ETNOGRAFIJA za leto 1957 beremo obširno poročilo o delu Etnografskega muzeja v Ljubljani v letih 1954 do 1956.

Ta osrednji slovenski Etnografski muzej zbira vse gradivo, ki je važno za narodopisje slovenskega naroda in pa narodov, s katerimi prihajajo Slovenci v stik. Gradivo zbirajo v njem s smotrnim iskanjem po slovenskem podeželju, z darovi in z odkupi. Ob koncu leta 1956 so šteje zbirke Etnografskega muzeja skupno 12.331 predmetov. Od teh predmetov jih je bilo pridobljenih v letih 1954—1956 na novo 614, pri čemur so 447 predmetov kupili, 167 pa so jih prejeli v dar. Nabavljanje novih predmetov, zlasti njihovo kupovanje, je bilo prvenstveno načrtno in samo deloma priložnostno. Pri tem se je muzej lotil predvsem zbiranja predmetov iz tistih panog ljudske materialne kulture, ki so bile med starejšimi zbirkami slabo zastopane.

Sodelavci muzeja sprejete predmete vedno pripravljajo in restavrirajo. V zbirkah je zelo važno tudi slikovno gradivo, kakor fotonegativi, kopije, povečave, prostoročne in tehnične risbe, reprodukcije, klišeji itd. V letih 1954 do 1956 se je muzejska fototeka povečala za okoli 2000 fotografij z negativi in za okoli 1200 risb.

Prirejena je tudi stalna muzejska razstava; ob Tednu muzejev 1956 je bila med drugim prirejena tudi občasna razstava etnografskih zbirk iz Amerike, Afrike, Azije in Oceanije in v njej je bilo n. pr. iz Amerike številno gradivo, ki so ga poslali izseljenci, tako o delu škofov Barage in Knobleharja med Indijanci.

Prav važno in koristno je terensko delo na našem podeželju. Leta 1954 so raziskali vsa področja ljudske kulture na Cerkljanskem, in so po enomesečnem delu prinesli v muzej 37 zvezkov zapisov, 415 prostoročnih risb, 21 tehničnih risb in 540 fotoposnetkov. Leta 1955 so raziskovali področje Brkinov, 1956. leta pa okolico Kostanjevice na Dolenjskem. Tudi specialna raziskovanja posameznih predmetov ali motivov so stalno na dnevnem redu. Povezava z inozemstvom je živahna. Muzejske zbirke si je v letih 1954—1956 ogledalo 79.000 oseb.

Še marsikaj bi lahko povedali o delu muzeja, vendar naj bo to dovolj, da pokaže važnost našega Etnografskega muzeja in opozori naše rojake na dvoje: na lepo priložnost, da si ta prelepi muzej ob obisku domovine ogledajo in zatem, da se spomnijo njegovih zbirk, kadar dobijo v roke kak predmet, ki bi bil važen in koristen za muzejske zbirke.

Kakor že rečeno, se muzej zanima tako za narodopisne predmete Slovencev v domovini kakor tudi še posebej v tujini (v inozemstvu), pa tudi za tipične predmete iz življenja narodov, med katerimi Slovenci živijo in s katerimi prihajajo v stik. Kdo ima za tako zbiranje več priložnosti kakor prav naši izseljeni rojaki? Nekateri med njimi se tega polno zavedajo.

Tako beremo v zgoraj navedenem poročilu za leta 1954—1956 tudi tole: »Darovalcem se

želimo predvsem najlepše zahvaliti za njihovo naklonjenost in razumevanje. Med prvimi moramo navesti Jakoba Cuznarja iz Amerike (Los Angeles, op. pisca), ki je pri obisku svoje domovine daroval muzeju zbirko arheoloških predmetov s Filipinov (22 predmetov), 1 predmet pa z Japonske in poleg tega še tudi pomembne etnografske predmete iz okolice Kranjske gore: ornamentirane nečke, posteljne škarje (zatikač) in šapelj, staro dekliško pokrivalo. Vsi darovani predmeti so muzejske zbirke nedvomno izpopolnili in obogatili. — Tudi Slovenska izseljenska matica v Ljubljani je darovala našemu muzeju pet izvenevropskih predmetov (darila rojakov iz Tanganjike v Afriki, op. pisca).«

Na to opozarjamo vse naše rojake, tako tiste v Evropi kakor tudi tiste preko morij: v državah vseh treh Amerik (severne, srednje in južne), od Aljaske, kjer kopljejo zlato, do Ognjene zemlje, kjer ribarijo, gozdarijo in kmetujejo; v Avstraliji, v Aziji, v Egiptu, v Južni Afriki in drugih afriških deželah in sploh, kjer koli po svetu se najdejo.

Mnogi rojaki imajo verjetno predmete, ki bi bili prikladni za ta ali drugi slovenski muzej. Ne pozabite nanje, rešite jih pred izgubo. Kje so n. pr. zbirke nedavno umrlega veterana Matta Pogorelca iz Dulutha? Svoj čas mi je pisal, da ima še mnogo zbranega in da bo poskrbel, da dobi to domovina za svoje muzeje. Naj se to ne izgubi in naj ne pride v kake zasebne ali tuje zbirke. Precej njegovih predmetov imajo še v zapuščini bivšega Slovenskega narodnega muzeja v Clevelandu. Kje so te zbirke? Clevelandski rojaki naj poskrbijo, da ne gre to v izgubo. Če ne moremo imeti slovenskega izseljenskega muzeja kje v ZDA, naj se to zavaruje za slovenske muzeje, saj bomo prej ali slej ustanovili v domovini tudi izseljenski muzej. Pogorelčeve zbirke imajo mnogo gradiva iz življenja slovenskih pionirjev v ZDA. Vsak zanimiv predmet iz življenja rojaka je vreden, da ga ohranimo za zanamce, ker bomo samo tako lahko imeli pregled življenja naših izseljencev in s tem našega naroda sploh. Slovenska izseljenska matica in »Rodna gruda« bosta pri tem prav radi pomagali.

Cv. A. K.

Ivan Grohar: Obisk brne (star slovenski predpustni običaj)

Zimsko jutro v planinah (foto Fr. Močnik, Ljubljana)

Izbor slovenske lirike v angleščini

Po izboru Prešernovih pesmi v angleškem jeziku je izšla zdaj že druga podobna knjiga, ki naj svetu posreduje slovensko pesniško bogastvo. Pod naslovom *The Parnassus of a Small Nation* (Parnas majhnega naroda) sta profesorja W. K. Matthews z londonske univerze in dr. Anton Slodnjak z ljubljanske univerze pripravila kratko, 140 strani obsegajočo antologijo slovenskih lirskih pesmi v angleškem prevodu. Knjigo je založila Državna založba Slovenije, za inozemstvo pa je dal svoje ime založnik John Calder iz Londona.

V zbirki je izbor 91 pesmi 51 slovenskih pesnikov, ki predstavljajo slovensko pesništvo od Prešerna do Jožeta Udopiča, torej do pesniškega rodu, ki se je uveljavil do osvoboditve. Tako je v zbirki 15 pesmi Franceta Prešerna, 5 Dragotina Ketteja, 10 Otona Župančiča, 2 Ivana Cankarja, 10 dr. Alojza Gradnika, po tri Franceta Levstika in Simona Jenka, dve Simona Gregorčiča, od ostalih pa po ena pesem.

V uvodu k zbirki je naznačen namen izbora z naslednjimi besedami: »Namen te antologije je, predstaviti angleško govoreči javnosti izbor pesmi, bolj ali manj reprezentativnih za literaturo slovenskega naroda.« Tako naj bi ta izbor omogočil tujim bralcem prvi splošni vpogled v slovensko liriko. Prevajalcev je več, med njimi v prvi vrsti profesorja W. K. Matthews in Janko Lavrin.

Knjiga *The Parnassus of a Small Nation* bo nedvomno dostojno seznanjala angleško govoreči svet s slovensko književnostjo in kulturo. Naše angleško govoreče rojake v Združenih državah, Kanadi in drugod po širnem svetu opozarjamo na ta izbor, saj bodo z njim mogli svojim angleško govorečim znancem, zlasti pa tudi svojim otrokom in vnukom, ki morda ne razumejo več slovenski, prikazati dostojno bogastvo slovenske pesmi in s tem kulturno raven svojega rodnega naroda. c. k.

LANI SO NAS ZA VEDNO ZAPUSTILI

V naših rudarskih kolonijah v sebernji Franciji so lani umrli tile naši rojaki:

V Sallauminesu rojak I. Udovč, star 61 let, V Lievinu rojaka Oto Seničar, star 55 let, in Tomaž Bratuša, rojen pri Sv. Križu pri Rogški Slatini, star 64 let. V Lensu Avgust Lamut iz Dramelj pri Celju, star 60 let, in Jožef Kovač iz Zagorja ob Savi, star 56 let. V Noel sur Lens Matija Znidaršič, star 57 let. V Vinglesu Franc Ojnik iz Trbovelj, star 62 let. V Hailcourtu Fani Medvešček. V Houdin pri Bruay Marjeta Vaharjeva, stara 65 let.

Večino je pokopala rudarska bolezen silikoza. Naj jim bo lahka zemlja na tujem, kjer so si s težkim delom služili vsakdanji kruh!

Jurij Artič, Lievin

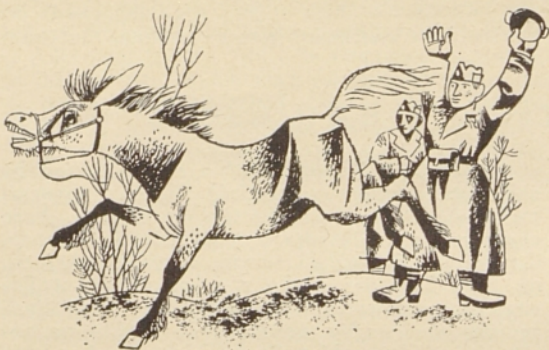

O muli, ki se je žganja napila

»Ta pa je bos!« boste dejali. »Mula vendar ne hodi v gostilno!« Pa je vendar res. To se je zgodilo v tistih časih, ko so v naših gozdovih pokale partizanske puške. V naši četi smo imeli mulo, ki ji je bilo ime Pika. Pa zakaj Pika? Pika zaradi tega, ker jo je včasih trma obsedla in če je tedaj na vsem lepem obstala, kadar se nam je najbolj mudilo, smo rekli: »Mula je spet napravila piko!«

Drugače je bila Pika lepa žival, krasotica med mulami, zmerna in pohlevna in je nosila na hrbtu celo goro reči: kotel, vreče s hrano in tudi marsikateri nahrbtnik, če je bil tovariš omagal na strmi poti. Kadar pa se je zaradi trme ustavila, se je ustavila zares in je stala, dokler se ji sami trme zljubilo naprej. Gonjač ali mulovodec Mihec je imel zaradi tega mnogo sitnosti in marsikatera trda je padla po njenem hrbtu. Seveda ne preveč, ker je bil Mihec dobrega srca in se mu je Pika vendar smilila, čeprav je bila muhasta.

»Žival nima pameti kot mi, kaj hočemo!« jo je zagovarjal, ko so ga tovariši hrulili, ker je zaradi njene trme vsa četa ostala na žgočem soncu.

Mihec pa je vendar razmišljal, kako bi jo odvadil te nečedne lastnosti. In kar naprej ji je grozil: »Pika, Pika, tudi moje potrpežljivosti bo enkrat konec. Tedaj pa bo gorje!«

Pika ga je samo postrani pogledala in zadovoljno smukala listje z leskovega grma. Nekeč pa se je zgodilo, da se je Pika napila. Da, nasrkala se ga je prav pošteno! Četa je namreč že nekaj dni taborila v neki hribovski vasi. Tisto leto je bilo mnogo sadja in kmetje so prav tiste dni kuhali žganje. Nekje so ga imeli toliko, da jim je zmanjkalo posode in gospodinja v zadnji hiši ga je bila spravila v vedro pod pojato in šla po hišah prosit steklenic. Pa ti je Pika, ki se je pasla okoli bajt, zalezla prav tjakaj, ovohala pijačo, srknila iz čebrička, še enkrat in še enkrat pa spet enkrat, dokler ni bil čebriček prazen. Partizani so tedaj pravkar stali okoli kotla, ker je bilo kosilo skuhanu, ko so zagledali takle prizor: Mula je pribezljala

po vasi, kakor da bi bila ponorela. Za trenutek se je ustavila, poskočila zdaj na levo, zdaj na desno, zarezgetala kakor pijanec, ki poskuša vriskati, in spet zdirjala naravnost med presenečene partizane, prevrnila kotel in nekaj tovarišev, postavila se je na glavo in jo ucvrta nato po hribu navzdol kakor kraška burja.

»Jojmene, jojmene, primite jo, božjast jo je popadla!« je kričal Mihec in se zapodil tudi sam po hribu navzdol, da bi jo dohitel. Partizani pa so strmeli v to viхро peklensko, metali polena za podivjano pošastjo, ker so bili ob menažo in nič kaj prijetnega ne bi bila doživela, če bi se bila tedaj vrnila mednje. Spodaj ob gozdičku pa se je, nesrečnica, zvrnila na tla, se prevrgla na hrbet, bincnila z nogami nekajkrat na vse strani, toda vstati ni mogla več. Obležala je na strani, žmrknila z očmi, kakor da se ji vrti v glavi in ko jo je Mihec ves obupan ogledoval kot deveto čudo, se mu je zdelo, da se mu posmehuje.

»Pika, Pikica, mar mi boš poginila!«

Oh, ali je bil nesrečen! Obupno je lamil roke nad to nesrečo, gladil jo je po glavi in jo poskušal spraviti na noge. Kdo bo sedaj prenašal kotel in vreče in nahrbtnike? On sam, Mihec...?

»Pika, Pikica draga, vstani vendar! Ali smo partizani ali nismo? Nikoli več te ne bom namlatil, prisegam ti, Pikica!« ji je obljuboval in se že ob sami misli, da bo moral sam vlačiti kotel, potil, da je bil ves moker.

Tedaj pa se mu je zazdelo, da diši hudirjevo močno tod okoli po žganju in ko ji je glavo privzdignil, mu je iz njenega gobca kar puhtil duh po tropinovcu. Sprva je kar obstal, potem pa je sedel kraj mule na tla, se prijel za trebuh in se pričel na ves glas smejati.

»Tak, nasrkala si se ga, prijateljica! Mar te ni sram, ti mrha pijana! Pa kar pri belem dnevu...!«

No, in čez kako uro je bila Pika spet na nogah. Malce je škilila, kakor da bi jo bila v spanju mora tlačila, ko pa se je pri potoku napila vode, jo je spet prijelo, da bi poskočila. Toda Mihec jo je trdno držal za povodec. V vasi jo je hotel zapreti v hlev kakor po navadi, pa ga je Pika s tako silo vlekla za seboj, da se je kar prašilo za njima. Kam pa...? Naravnost pod pojato k čebričku...

Zadaj za hišo pa križanje in jojmene! Kmetica je zmerjala partizane, da so ji spili na skrivaj čebriček žganja. Partizani pa da ne, hudimana, da ne in ne in da naj se pri priči v zemljo pogreznejo, če tajijo.

Komandant je bil strog, toda pravičen. Če so bili fantje žejni, naj bi si ga bili kupili, ampak takole po tatinsko pa ne!

»Tovariši, ki so ga izpili, naj se takoj javijo!« je ukazal.

»Tovariš komandant, tule je grešnik!« je zavpil Mihec, ki je tedaj prignal mulo predenj.

Nevesta je umrla na svatbi

Medtem ko so se svatje iz vasi Brezne pri Dragašu (Kosovskometohijska oblast) približevali hiši neveste Hane Kurezije iz Zura, se je ona poslavljala od domače hiše in sorodnikov in prijateljev, ki so prišli, da se od nje poslovijo. V objemu svoje stare tete ji je nenadoma postalo slabo in umrla je v trenutku, ko so v hišo prišli svatje z godci.

Oče umrle je odšel pred svate ter jim sporočil žalostno vest. Ne samo rodbina, temveč vsa vas je žalovala za mlado nevesto. Samo Hanin bodoči mož ni vedel ničesar. Kajti po stari šiptarski navadi ženin ne gre s svati po nevesto, temveč jo čaka doma v svoji hiši.

Svatje so se vrnili v vas Brezno mračni in žalostni, brez godbe in pesmi. Po starem izročilu se v vas brez neveste ne bi smeli vrniti. V takih primerih je vas dolžna, da ženinu najde drugo nevesto. Ko so se posvetovali, kaj naj ukrenejo, je nenadoma prišel k njim domačin in povedal, da je vaščan Šefer Tafil sklenil, da svatom izroči svojo šestnajstletno hčerko Sahijo. Ker ni imela obleke, kakršno morajo imeti neveste, in darov za svate, je oče pokojne Hane ves nakit, svatbeno obleko in darove za svate izročil mladi nevesti, ki je nadomestila njegovo pokojno hčerko. Tako se je svatba opravila kljub tragičnemu dogodku.

In ko je nato Mihec pripovedoval, kaj se je bilo zgodilo, so vsi prasnili v smeh, celo kmetica se je nalezla smeha in partizanom darovala celo vedro dobrega mošta.

Toda povesti še ni konec! Ko so naslednjega dne partizani odhajali iz vasi, so jim kmetje napolnili vse čutare s pijačo, da se bodo na pohodu krepčali in vesela pesem se je razlegala še daleč nazaj iz hribov. Sredi strme poti pa, ko so že lep čas hodili, se je spak mulasti, spet kar na vsem lepem ustavil. Vsa četa je že izginila za ovinkom, Mihec pa, ves nesrečen, se je zaman ukvarjal s trmasto Piko.

»Čakaj, mrcina, danes te pa bom!« je dejal srdito in že potegnil pipec iz žepa, da bi odrezal vejo. Tedaj pa se je domislil, da je jezen in da ne bi bilo napak napraviti požirek iz čutare. Stal je pred mulo in odprl čutaro ter nagnil.

In še preden je utegnil napraviti pošten požirek, se je mula premaknila in iztegnila jezik.

»Oha, takšna je ta stvar!« si je mislil Mihec. »Poskusimo.«

Šel je naprej z odprto čutaro — mula pa za njim. In ko se je čez čas spet zaradi trme ustavila, je Mihec odprl čutaro. Pika pa, kakor ozdravljena, je brez priganjanja krevsala pohlevno za njim. Nikoli več ni odrezal palice. Sam se je odrekel vsem požirkom, samo da je imel vedno dišečo pijačo pri rokah. In uboga mula se je vsakokrat dala speljati kakor muha na med. Mihec pa je zaslovel za najboljšega mulovodeca daleč naokrog.

Severin Sali:

POJDI VETIER

*Pojdi veter in pozdravi
pod gorico vas!
Vsa je skromna; njen okras
so le hrasti na dobravi.*

*Hrasti čorste korenine
so pognali v prst;
poj jim, veter! Iz njih vrst
dom je moje rodovine.*

*Rojenice dobre stkale
tam so meni dom,
stkale srečo; dolgo stan
bil je moje dobe male.*

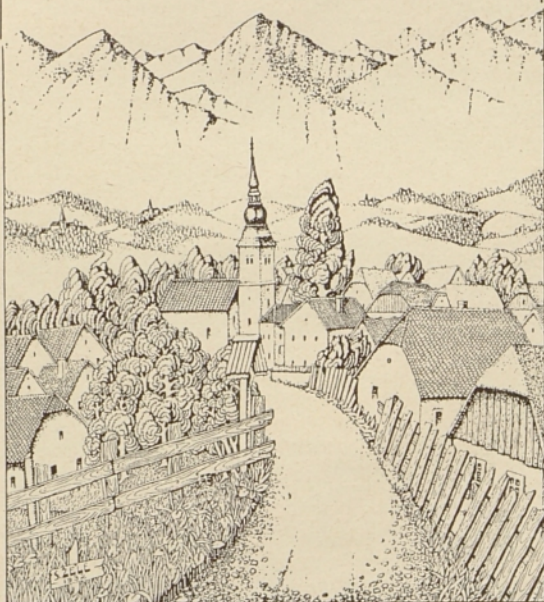
*Stara bruna pol stoletja
slika čas in dim;
zdaj so črna, toda zlim
silam notri ni zavetja.*

*Rajne matere šepeti,
skriti v molku sten,
še živijo; govor klen
oče je pustil pred leti.*

*Stara hiša ni umrla,
vedno še je krov
zvest in dober; samo nov
rod na sebe je oprla ...*

*Pojdi veter in pozdravi
pod gorico vas!
In obišči hraste; glas
moj raztroši po dobravi!*

Stanley Zele: Slovenska vas

Po domači

Posebno invalidsko doklado otrokom padlih borcev določa nova uredba, ki jo je 14. januarja sprejela jugoslovanska vlada. Ta doklada pripada otrokom padlih borcev, uživalcem družinske invalidnine, če se redno šolajo ali kako drugače usposabljujejo za samostojno življenje. To doklado bodo prejeli ti otroci med rednim šolanjem v osemletkah, strokovnih, srednjih in višjih šolah, na fakultetah in drugih visokih šolah v vrsti fakultet, enako pa tudi med šolanjem v šolah za učence v gospodarstvu.

Skoraj pol milijona dinarjev za nakup novih knjig za vaške knjižnice je prispevala šoštanjska občina. Naši kmečki ljudje danes zelo radi in veliko čitajo, zato se je število knjižnic po vaseh zelo povečalo. Prebivalci iz šoštanjske občine bodo vsekakor zadovoljni, ker se bo izbira knjig v njihovih knjižnicah povečala.

Prvi jugoslov. kandidat za polet v vesolje je 23-letni metalurg Stanko Krneta iz Sarajeva. Fant se zelo zanima za polete v vesolje in je pisal Akademiji znanosti v Sovjetsko zvezo, da želi sodelovati pri nadaljnjih poletih v vesolje. Sovjetska komisija za medplanetarne polete mu je sporočila, da ga je uvrstila med kandidate, ki žele poleteti v vesolje.

Jugoslovanske partizanske pesmi bodo izšle v nemškem prevodu. Izdala jih bo nemška založba »Aufbau«.

Tudi vrbogojstvo postaja pomembno. Gojitev vrb ob hudourniških potokih je nujna, ker vrbe dobro varujejo rodovitno zemljo pred deročo vodo, je pa tudi zelo donosna, saj je samo lani do jeseni Jugoslavija izvozila za 473 milijonov dinarjev pletarskih izdelkov. Najboljši kupec je Amerika. Povpraševanje za pletarske izdelke iz Jugoslavije na tujih tržiščih še vedno narašča.

Milijonske nagrade za najboljše pridelovalce koruze je razpisala Glavna zadružna zveza Hrvatske. Nagrade v skupnem znesku 6,350.000 dinarjev bodo razdeljene med tiste pridelovalce, ki bodo dosegli povprečni hektarski pridelek 80 stotov koruze.

Iz splitske ladjedelnice je odplula na prvo vožnjo nova doma izdelana luksuzna potniška ladja »Jedinstvo«.

Stirinajst mednarodnih velesejmov v tujini se bo letos udeležila Jugoslavija. Samostojni razstavi pa bo priredila v Angliji in Južni Ameriki.

Lepe postranske dohodke zaslužijo z lovom na žabe prebivalci v Deronjah v Vojvodini. Domače odkupno podjetje žabe izvažajo zlasti v Francijo, kjer so na jedilnikih prvovrstnih restavracij priznana delikatesa.

Prvo trgovino s samopostrežbo po ameriškem vzorcu so pred novim letom odprli v Zagrebu. Za njo jih nameravajo v Zagrebu odpreti še devet.

Slap na Plitvicah (foto F. Peršak, Celje)

Crmošnjice pri Stopičah

Loški potok

deželi

Invalid brez rok izdeluje gosli. To je Drago Jankovič iz Cetinja, ki se je kot otrok s staro bombo ponesrečil ter izgubil obe roki in oslepel na eno oko. Z žilavostjo in trdno voljo pa je dosegel, da mu pri delu nogi skoraj popolnoma nadomeščata roki. Zelo spretno izdeluje celo gosli. Pred leti je najlepše gosli, ki jih je sam izdelal, poklonil maršalu Titu.

110. rojstni dan bo v kratkem praznoval Djura Despotovič iz Bele Palanke v Srbiji. Kljub visokim letom je še čil in zdrav, dobro vidi in ima popolnoma zdrave zobe. Večino svojega življenja je preživel kot pastir.

Rumeno vrano je ujel veterinar Imre Pataki v Novem Bečeju. Štokovnjaki menijo, da je to edinstven primer na svetu.

V **Metliki** bo letos začela obratovati nova predilnica. Celotna investicijska vrednost novega obrata znaša okrog 380 milijonov dinarjev. Predilnica, ki bo začela obratovati junija, bo zaposlila okrog 200 novih delavcev in delavk.

14-nadstropno skladišče za suhi hmelj bodo letos zgradili v Žalcu. V tem skladišču bodo lahko shranili nad 700 ton suhega hmelja. V njem bodo tudi moderne naprave za konzerviranje hmelja.

Novo obrate za izdelavo pohištva, v glavnem namenjenega za izvoz, bo zgradila industrija lesnih izdelkov »Oprema« v Mariboru. Gradbena dela bodo veljala 160 milijonov dinarjev, oprema pa 90 milijonov.

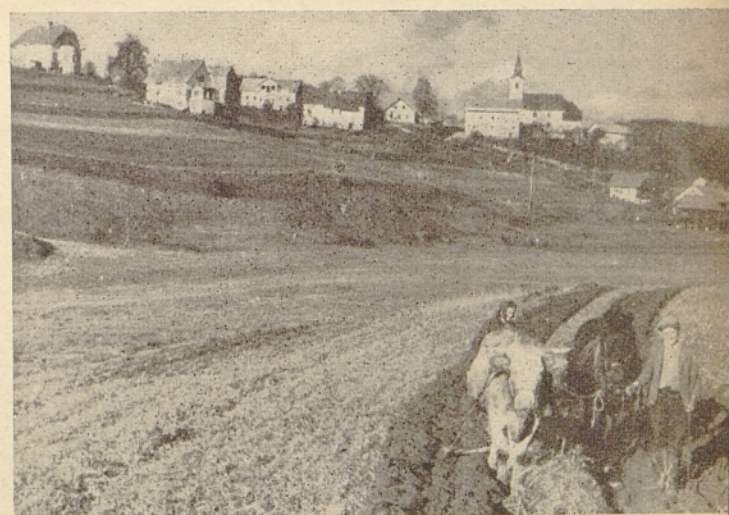
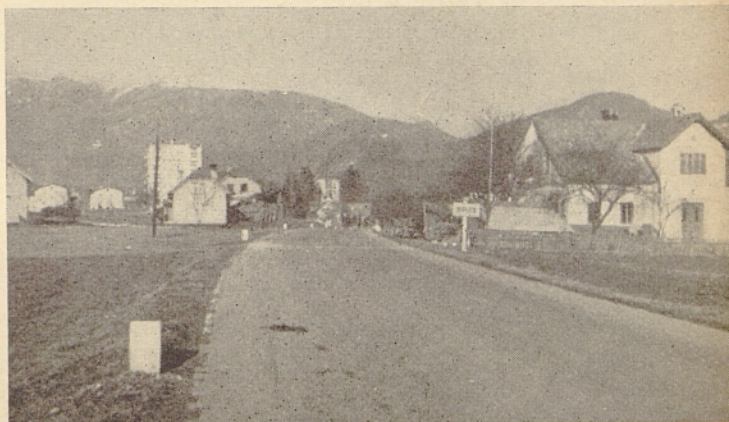
500 stanovanj bo letos dograjenih v Mariboru, nadaljnjih 415 pa bodo začeli graditi.

V **Mariboru bodo letos začeli graditi več strokovnih šol**, in sicer tehniško srednjo šolo s strojnimi in elektrotehničkim oddelkom, mojstrsko šolo za kovinsko stroko, vajenske šole za kovinsko, avtomehanično in elektro stroko. Vse te šole, ki bodo lahko sprejele skupaj 5240 učencev, bodo imele potrebne laboratorije in delavnice.

Novo šolo bodo dobili v Mislinji pri Slovenjem Gradcu. Dograjene pa bodo osemletne šole v Pamečah pri Slovenjem Gradcu, v Podgraški gori in v Oplotnici.

V **Pomurju pridelujejo vedno več semen**. Zanje bodo letos zgradili veliko skladišče, ki bo veljalo okrog 19 milijonov dinarjev. Dalje nameravajo zgraditi moderno klavnico in predelovalnico za perutnino. Tovarna za mleko v prahu v Murski Soboti bo letos začela predelovati tudi sadje v sadne sokove in druge sadne koncentrate. Nafto bodo letos začeli črpati na novem področju na robu vasi Dokležovje v smeri Bakovcev, kjer so našli bogata ležišča v globini okrog 1400 metrov.

Tri teleta je povrgla krava kmeta Jožeta Grčca iz Trimlinov. Ker ni bilo hitre pomoči, se je eno tele zadušilo, dve pa sta zdravi in krepki.

Zgornji sliki: Po cesti proti Kamniku

V Polici nad Grosupljem

Star mlin sanja zimske sanje

SPREHOD

PO POLJANSKI DOLINI

»Vsa preteklost izginja, kakor izginja dih s stekla, in ostaja mi edino le sladka zavest, da sem zopet na domači zemlja, ki me objema, kakor objema mati svojega otroka ali nevesta svojega ženina.« Te lepe besede je položil pisatelj Ivan Tavčar v usta Izidorju Kalanu, ki ga je v Visoški kroniki naslikal, kako se z brega ozira na svojo domačijo. S takšno ljubeznijo je mislil Tavčar na svojo Poljansko dolino.

Poljanska dolina! Kakor dragocena preproga se vije med hribi, pretkana s svežim zelenjem travnikov in rožnim cvetjem jablan, posuta z zlatom pomladnega sonca. Prepreza jo bistra Poljanska Sora, ki brzi med prodovi in se pretaka iz tolmuna v tolmun. Ob njej teče bela cesta mimo mogočnih domov, kjer nageljni z oken pozdravljajo popotnika. Stopi v duhu z menoj po tej beli cesti, ko v dalji ljubeče misliš na svoje domače kraje, ki so ti tako dragi, kakor je bila Tavčarju draga Poljanska dolina!

Ko mineva novo naselje, ki nastaja izven starih hiš Škofje Loke, se kmalu odcepi v Šentlovrenško grapo cesta skozi Breznico in mimo Javorij na Blegoš. Z avtom bi se lahko peljala skoro do vrha Blegoša in med potjo obiskala s kratkima odcepoma Dom na Lubniku in Loško kočo pod Starim vrhom. Toda danes sva namenjena v dolino, da si ogledava njene zanimivosti in novosti. V kamnolomu ob bodovelskem mostu brnijo vrtni svedri. Zminec se ponaša z novim kulturnim domom. Nekdanji plemiški dvorec Šefert je zanemarjen in kliče po obnovi. Dolina se zožuje med Hrib sv. Petra in visoko polico, s katere gleda Muretova kme-

Dom slikarjev Subicev v Poljanah (foto F. Planina)

tija. Pri Brodéh obstaneva ob jasi, na kateri so Nemci leta 1942 ustrelili osem talcev. Ko zavijeva okoli šole v Gabrku, vstane pred nama v dolino pomaknjeni hrib Sv. Volbenka. Tavčar je napisal: »Kdor s srcem kipečim po zaviti cesti v Poljane hiti, oznanjujeta mu svetovolniska stolpa že iz dalje, da se bliža domačemu kraju, domačemu zraku in šumečim domačim vodam. Bodita tisočkrat pozdravljena, svetovolniska stolpa, ljubljena stražnika domače doline!« Vredno je povzpeti se gori do mogočne cerkve, ker so v vseh oltarjih krasne slike, umetnine Janeza Šubica. Dvorec na Visokem je prazen. Kolikor je še ostalo oprave, slik in knjig, jih je prevzel muzej v Škofji Loki in z njimi opremil posebni sobi — Tavčarjevo in Kalanovo. Pred dvorcem stoji spomenik s pisateljevo soho, ki ga je po naročilu mr. Johna Thatscherja iz ZDA izdelal kipar Jaka Savinšek in je bil odkrit 13. oktobra 1957. Ob robu smre-

V vratih iz Ločivnice v Poljansko dolino so zgnetene hiše Poljan (foto F. Mlakar, Škofja Loka)

kovega gozda v bregu se beli grobnica, kjer počiva pisatelj s svojo ženo. Se zadnji ovinek, pa sva v Poljanah!

Dolina se razširi, polja je nekaj več, proti severu se odpira stranska dolina Ločivnice, nad katero so v pobočjih Starega, Mladega vrha in Koprivnika nasejane vasi od Četene ravni preko Javorij do Žetine. Znamenito cerkev v Poljanah je uničila vojna, razvaline so pred leti odstranili. Najprej obiščeva rojstni hiši pisatelja Tavčarja in slikarjev Šubicev. Potem se vsede v gostilno »na Vidmu« in se razgovoriva z domačini. V pojočih besedah nama pripovedujejo o nižji gimnaziji, kjer se poučuje tudi čipkarstvo, in o slikarju Ivu Šubicu, ki mu ni treba več v tujino, kakor sta šla slavna Janez in Jurij, ampak si je postavil svoj atelje kar v Poljanah. Ponašajo se z novo cesto v Javorje in z novim mostom. V občini imajo sedem kmetijskih zadrug in selekcijsko postajo za semenski krompir. Poljanska kmetijska zadruga vodi rodovnik krav, pošilja v analizo prst, odkupuje pridelke in les.

Pri Gorenji vasi se dolina zopet razširi in se izpod Lučin vanjo odpira Brebovnica. Tu je sedanje središče Poljanske doline, sedež občine. V vasi je osemletna šola. Nekaj sob oddajajo poleti letoviščarjem. V »travniki« imajo kopalnice. Poljščica je prijetno topla. Gorenja vas velja skupno s Trato in Dobravo za ceneno letovišče. Vse vasi Poljanske doline so elektrificirane, elektrika sveti že v Žirovskem vrhu. Iz Gorenje vasi gre proti severu pot po slemenih čez Brda na Malenski vrh, kjer se z Gore nad vasjo razgleduje lepa baročna cerkev po Blegoševem kraljestvu. V Tavčarjevi povesti »Cvetje v jeseni« je živo opisana ta pokrajina.

M. Gaspari: Koledniki

Po kratki hoji sva v Hotavljah. Tu se ceste cepijo. Na desno gre v Logarjevo grapo in pod Čabračami, ki se sončijo na polici v južnem vznožju Blegoša, na Črni kal, čez katerega je prehod v Selško dolino. Od te se odloči pot skozi Voljako v Leskovicu, ki stoji visoko pod slemenom Blegoša in je pred vojno tik ob njej tekla državna meja. Leva cesta pa drži po samotni dolini Kopačnice in čez hribe proti Cerкну. Nekoliko vstran od Hotavelj je znani kamnolom rdečkastega apnenca, ki ga v velikih kosih obdelujejo in pošiljajo v svet pod imenom »hotaveljski marmor«. Od Hotavelj dalje je dolina vedno bolj tesna. Reka in cesta se vijugata med hribi Oselice in Žirovskega vrha. Nad dolino visijo strme senožeti. Sora hiti med skalovjem in se lovi v temnih tolmunih, v katerih pobliskavajo postrvi. Za vsakim ovinkom se pokaže vas, najprej Podgora, nato Trebija, ki ima lepo šolo in zadrugi dom, za njo Fužine, kjer je zgrajena žirovska elektrarna. Ob Hobovščici gre druga cesta v Cerčno skozi Sovodenj in Novo Oselico. Najina pa se v klancih dviguje v Žirovsko kotlino.

Tu so se razvile velike vasi Ziri, Stara in Nova vas, Dobračeva in Selo. Kmetijstvo močno potiska ob stran industrija. Pred vojno je bilo v Žireh veliko število čevljarških delavnic. Sedaj so združene v industrijski podjetji »Alpina« in »Metka«. Kakor v bližnji Idriji in po vsej Poljanski dolini, klekljajo žirovske žene in dekleta čipke in s svojim zaslužkom prispevajo k večjemu blagostanju družine. Velike stavbe tovarn, nova gimnazija, zadrugi dom, kulturno društvo, ki prireja predstave, kopalnice na Selu, gostilna s prijetnim vrtom pričajo o velikem smislu za napredek, ki je po vojni zajel Ziri in vso Poljansko dolino.

Selca nad Škofjo Loko

Domovina

LIST ZA LISTOM PADA...

Ob zaključku lista smo prejeli žalostno vest, da je v Gladbecku v Westfaliji podlegel težki rudarski boleznimi silikozi, ki ga je mučila več let, rojak

MARTIN LONČAR.

Bil je vnet rodoljub ter je požrtvovalno deloval med rojaki v Nemčiji. Njegovi soprogi, vsem ostalim domačim in njegovim številnim prijateljem naše iskreno sožalje!

Slovenska
izseljenska matica

O DELU SPORTNEGA KLUBA
NAŠIH IZSELJENCEV
V SAN PEDRU, CALIFORNIA

Jugoslovanski izseljenci v San Pedru v Californiji so med prvimi ustanovili nogometni klub pod imenom »Yugoslav American Athletic club«, ki je v kratkem času dosegel že lepe uspehe. Nogometno moštvo tega kluba ima najmlajše igralce, in to ne le v Californiji, temveč v vsej Ameriki. Zlasti je treba naglasiti, da je ta jugoslovanski izseljenski športni klub dve leti zaporedoma prejel tako imenovano »Sportsmanship trophy«, ki se daje tistemu nogometnemu moštvu, ki igra najlepšo igro. Ti mladi jugoslovanski nogometaši so dosegli res zavidno lepe uspehe. Reprezentanca San Francisca je bila dvakrat premagana doma in zunaj s 5:3 in 6:3, medtem ko je najboljšje moštvo San Diega »Al Stars«, zapustilo teren poraženo s 5:1. Ti fantje so dosegli zelo pomemben in viden uspeh tudi na polju mednarodnega nogometa, ker so s 5:1 premagali reprezentanco mehiškega mesta Tijuvana, za katere je bil to prvi poraz na njihovem igrišču v zadnjih 25 letih. Ta zmaga je vzbudila pravo senzacijo.

»Yugoslav-American A. C.« je dosegel svoj največji uspeh v preteklem letu, ko si je osvojil tradicionalno nagrado »Martin J. Bogdanovich Memorial trophy«. V tem tekmovanju so namreč sodelovala številna nogometna moštva, izmed teh šest vidnih moštev iz Los Angelesa.

Za te pomembne uspehe imajo največ zaslug voditelji omenjenega kluba, od katerih so bili mnogi zelo aktivni tudi v predvojnih splitskih nogometnih klubih — »Hajduka« in »Splita«.

KONCERT SLOVANA
V CLEVELANDU

Ameriško-slovenski moški pevski zbor »Slovan« v Clevelandu, ki se udeležuje v njegovem predmestju Euclidu, je imel svoj jesenski koncert 24. novembra 1957 v dvorani Ameriško-jugoslovanskega centra v Euclidu. Zbor je zapel 16 pesmi. Nastopila sta tudi kvarteta starejših in mlajših pevec, kot solist pa tenorist Peter Kotorac, na koncu pa je nastopil še oktet. Zbor je vodil Tone Šubelj, pri klavirju pa je bila Vera Slejko. Dvorana je bila polna.

ČITALNICA V SDD V CLEVELANDU

V collinwoodski naselbini v Euclidu pri Clevelandu posluje že lepo število let Čitalnica v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. V njej je več kakor 1000 slovenskih in angleških knjig ter časopisov in revij. Obisk pa žal ni več tolikšen kakor je bil pred leti, čeprav živi v Collinwoodu še kakih 15.000 Slovencev. Odbor Čitalnice SDD vodi znani rojak Frank Česen.

PROGRESIVNE SLOVENKE
POSILJAJO REVIFE

Na seji glavnega odbora Progressivnih Slovenk, ki je bila 11. novembra 1957 v Clevelandu, je bilo sklenjeno, da bodo Progressivne Slovenke še tudi v letu 1958 pošiljale istim znanstvenim in progressivnim ustanovam ter zavodom kakor doslej vse tiste revije in magazine, ki so jih prejemale v letu

1957, in še prejšnja leta. S tem je bilo spet za leto dni olajšano mnogim zavodom in ustanovam v stari domovini prejemanje znanstvenih in strokovnih revij, ki bi jih brez te pomoči zaradi pomanjkanja deviz morda ne mogli prejemati. Ta in podobni sklepi dokazujejo, da imajo Progressivne Slovenke veliko kulturno zavest in razumevanje za potrebe znanosti in prosvete v stari domovini.

NOV SLOVENSKI MESTNI
ODBORNIK

V mestu E. Palestine, O., ki je staro kakih 50 let in ima 7000 prebivalcev, je bil pri volitvah v novembru 1957 izvoljen kot prvi Slovenec za mestnega odbornika Ernest Coff. Zmagal je na demokratski listi. Coff je član društva Slovenske narodne podporne jednote št. 55.

SMRTNA NESREČA ROJAKA
V FRANCIJI

V bližini francosko-nemške meje se je v Franciji ponesrečil v avtomobilski nesreči Albert Jazbec, sin rojakov Jazbec iz New Smyrne na Floridi. V tej družini ni konec nesreč. Pred tremi leti so izgubili ob nesreči že tudi sina Stanleya. Alberta so prepeljali v Washington, kjer je živel, preden so ga poslali na službo v Nemčijo.

SLOVENSKI MLADINEC NA TV
IN NAJBOLJSI NOGOMETAS

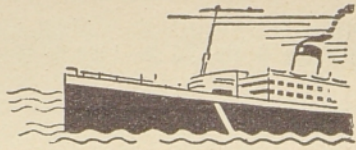
10. decembra 1957 je nastopil kot gost na televizijskem programu EST v Clevelandu Ronald Skufca, sin mr. in mrs. Antony Jerman. Ronald je bil v začetku decembra tudi proglašen za najboljšega nogometnega igralca v državi Ohio in je s tem v zvezi dobil štipendijo za nadaljevanje študija na univerzah Princeton ali Miami.

V KALIFORNIJI SO ZELO DELAVNI

Bazar in veselica v korist zavetišča za stare in onemogle slovenske izseljence v Kalifor-

na tujih tleh

niji sta lepo uspela. Sklad je dobil 766 dolarjev čistega dohodka. Pri akciji za zavetišče so doslej zbrali že več kakor 12.000 dolarjev. — Rojak John Petrich iz Fontane, Calif. ima dve hčerki, ki sta obe že nastopili na televiziji. Najprej je nastopila kot umetna plesalka njegova 10-letna hčerka, zdaj pa še 4-letna Cindy. — V Slovenskem domu v Fontani so imeli tekmovanje otrok. Zmagal je Dennis Vidergar.

PISATELJ FINZGAR AMERISKIM SLOVENKAM

Kroček št. 9 Progresivnih Slovenk v Chicagu je ob svoji 10-letnici uprizoril 13. oktobra 1957 Finžgarjevo igro »Razvalina življenja«. Progresivne Slovenke so mu pisale za dovoljenje za uprizoritev. Finžgar jim je dovolil ter v odgovoru želel, da bi z igro imeli mnogo uspeha. Obenem piše Finžgar v pismu: »Čudno, dobil sem pismo iz Argentinije, Mendose. Tam je 500 Slovencev in igrali so »Razvalino življenja«. Zdaj sem omagal, vendar je moja zadnja knjiga zdaj v tisku. To je knjiga z naslovom »Moj življenjepis«. Vse Slovence pozdravim.« — Igra je imela v Chicagu in v La Sallu — kakor smo že poročali — velik uspeh.

NEWYORSKI ROJAK
VIRTUOZ NA ORGLE

Pevovodja slovenskega zbora »Slovan« v New Yorku Paul J. Siffler je odličen organist in skladatelj. Večkrat nastopa na raznih koncertih. Tudi 1. decembra 1957 je igral na posebno povabilo v znani Narodni katedrali na Mass. Ave v Washingtonu, D. C. Predvajal je skladbe modernega francoskega skladatelja za orgle Olivierja Meffiacnea.

SLOVENSKA PRIREDITEV
V CHICASKEM MUZEJU

3. decembra 1957 je bil v chिकासkem muzeju znanosti in industrije tako imenovani Slovenski dan. 26. narodnostnih skupin, ki živijo v Chicagu, je v »Tednu narodov« prikazalo različne sporede. Vsaka sku-

pina je prikazala svoje novoletne običaje in svoje kulturno udejstvovanje. V slovenskem delu prireditev so sodelovali Slovenska ženska zveza, Štefanski pevski zbor in Slovenski radijski klub, vsi iz Chicaga.

CLEVELANDSKI SLOVENCI
ZA TRZASKE SLOVENCE

Ko je bila pred leti razpisana zbirka za ponovno gradnjo po fašistih požganega slovenskega Narodnega doma v Trstu, so zbirali tudi clevelandski rojaki in zbrali 5.000 dolarjev. Ko pa se je italijanska vlada v londonskem sporazumu obvezala dati na razpolago sredstva za postavitev novega Narodnega doma v Trstu, so clevelandski rojaki na novo razpravljali, kam s tem denarjem. Rojakoma Josephu Durnu in Franku Česnu so naročili, da naj ob obisku domovine odideta v Trst in tam ugotovita dejansko stanje. Po njuni vrnitvi so v Clevelandu ponovno razpravljali in so po poročilu predsednika clevelandskega odbora za tržaški Narodni dom Michaela J. Laha v Prosveti (22.—29. novembra 1957) sklenili od nabranega zneska poslati 4.000 dolarjev v Trst odboru za Narodni dom za pomoč slovenskim učnim zavodom. Ta pomoč naj pomaga prizadetim v ogroženem Trstu. Ostali znesek pa naj se porabi za ogrožena naselja na slovenskem Krasu za opremo v bolnišnicah, ki nujno potrebujejo modernih zdravstvenih pripomočkov

BAZAR PROGRESIVNIH SLOVENK

Članice krožka št. 1 Progresivnih Slovenk v Clevelandu so priredile 16. novembra 1957 v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. bazar, na katerem so v korist svoje organizacije prodajale razna ročna dela, lepe izdelke pridnih šivilj in razno pecivo.

PROSLAVA 29. NOVEMBRA
V CORDOBI

O proslavi 29. novembra v Buenos Airesu smo poročali v prejšnji številki. Jugoslovansko

kulturno društvo v Cordobi pri Buenos Airesu pa je imelo proslavo za 29. november v nedeljo 1. decembra 1957 z govori, petjem, recitacijami in glasbo. Del sporeda je bil dopoldan, med njim tudi poklonitev ob spomeniku San Martina, drugi del pa zvečer.

POSLOVILNI VEČER OB ODHODU
VELEPOSLANIKA PETROVIČA

Po štiriletnem bivanju v Buenos Airesu oz. Argentini je bil naš veleposlanik Slavoljub Petrovič poklican nazaj v domovino. Argentinski rojaki so mu pod okriljem lista »Lipe« priredili 26. oktobra 1957 lep poslovilni večer, ki je bil v San Blas. Ob tej priložnosti so mu izseljenci poklonili spominski pergament, delo slovenske umetnice Vande Čehovin-Contin, na katerega so se podpisali vsi navzoči. Od veleposlanika se je v imenu rojakov poslovila Vida Kjuder-Bottini. Veleposlanik je odpotoval 2. novembra 1957 v domovino.

MLADINSKA PRIREDITEV
V VILLI DEVOTO

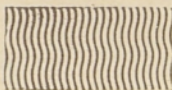
26. oktobra 1957 je imela mladina Slovenskega podpornega društva v Villi Devoto svojo prireditev, na kateri so uprizorili argentinsko igro v treh dejanjih »Juego de minos« (Otroška igra), ki jo je napisal Victor Ruiz Iriarte. Ta prikaz moderne veseloigre je pokazal, da je mladina SPD zmožna postaviti na oder tudi težja dela. Prireditev je bila dobro obiskana. Tudi oder je bil na novo prepleskan, kar je za sluga društvenega tajnika Orlanda Kavčiča.

SMRT ZASLUZNEGA ROJAKA

1. novembra 1957 je umrl eden od ustanoviteljev Slovenskega podpornega društva v Villi Devoto Anton Lokar, star 60 let. Doma je bil iz Lokaveca pri Ajdovščini ter je prišel v Argentino v letu 1927. Dokler mu dela ni onemogočila bolezen, se je mnogo udejstvoval pri SPD v Villi Devoto. Zapustil je ženo in hčerko.

Rojaki pišejo

MELBOURNE, VIC., AUSTRALIA

Sele danes sem prišel v stik z Jugoslovanskim klubom tu v Avstraliji, pri katerem sem dobil priloženo tiskano naročilnico za Slovenski izseljenski koledar. Bodite prepričani, da je v tujini sladka slovenska beseda, posebno pa za mene, ker imam zaradi oddaljenosti prav malo stikov s Slovenci. Prosil bi Vas, da bi mi poslali naslove slovenskih listov, ki izhajajo v Slovenskem Primorju. Topel pozdrav moji ljubi in malo poznani Sloveniji.

V. Brez

CLEVELAND 11, OHIO

Vesele in zadovoljne božične praznike ter sreče in zdravja polno leto 1958 Vam in vsem pri Slovenski izseljenski matici želiva oba s soprogom. Prejela sva tri izvode Slovenskega izseljenskega koledarja. Tu v pismu Vam prilagam bančni ček za tri izvode koledarja, tri ponovne naročnike in enega novega naročnika na list »Rodna gruda«. To so Mary Matjasic, Frances Tomazin, Andy Mirtich in Lovrenc Šeme.

Andy in Alice Mirtich

HAGFORS, SWEDEN

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo«, ker mi je že potekla. List mi je zelo všeč. Najlepša hvala za Slovenski izseljenski koledar in Pavlihovo pratiko. Koledarjeva vsebina je zelo lepa. Isto tudi vsebina »Rodne grude«, katera nam prinaša lepe novice iz domovine.

Stanko Paulič

WINDSOR, ONT., CANADA

Naročnina za »Rodno grudo« mi poteče ta mesec, kot mi je sporočil moj stari prijatelj Lojze Zdravje. Malo sem že zamudil, vendar upam, da še ni prepozno, zato Vam danes prilagam čekovno nakaznico. »Rodna gruda« je za nas izseljence pomemben list. Kot vidim iz lista, gre v Jugoslaviji vedno na boljše. To me zelo veseli, čeprav ne živim v domovini. Drugo leto tudi jaz z ženo nameravam priti na obisk v domovino in se bom osebno zglasil pri Vas.

Ciril in Fani Zupan

GIRARD, OHIO

Pošiljam Vam denarno nakazilo za 15 dolarjev, in sicer za dve obnobljeni naročnini po dve leti na ime Andrew Kroina in Anton Nagode, in enoletno naročnino za čitatelja Joe Pishkur. Večkrat smo se menili, da bi redno obnavljali naročnine za »Rodno grudo«, in Joe Pishkur me je večkrat vprašal, kdo pobira naročnino za list, ker bi se on rad naročil na list. Tako sem se zavzel, da bom za »Rodno grudo« lahko pobiral jaz. Torej če bi se kdo rad na »Rodno grudo« naročil, upam, da smem vzeti naročnino in jo poslati Vam. Prihodnje leto Vas nameravam obiskati, hkrati pa tudi grob moje pokojne mame A. Nagode v Hotedšici.

Anton Nagode

DOBRAČEVO, ŽIRI, SLOVENIJA

Pošiljam Vam naročnino za list »Rodna gruda«. Prav lepo pozdrabljam vse na Slovenski izseljenski matici. Lepo je tu v stari domovini. Preteklo je že 15 mesecev, odkar sva se z ženo vrnila iz Francije. Povem Vam, da sva prav zadovoljna. Živiva lepo v miru in nama čas skoraj prehitro beži. Pokojnino prejemava redno. Lepo pozdrabljava vse rojake, stare in mlade, v Pas de Calaisu. Pridite čimprej za nama.

Upokojenec Ivan Možina

JUNEE, AUSTRALIA

Prejela sem Vaše naknadno poslano številko lista »Rodna gruda«. Žal mi je, da sem Vas oškodovala, kar seveda ni bil moj namen. Vsak mesec sem težko pričakovala »Rodne grude«, pa sem si mislila, da je kakšna pomota, ker nisem prejela nekaj števil. Ker pa mi omenjate, da ste mi list redno pošiljali, je razvidno, da je nekje nedko, ki ravno tako rad čita list in tako si je prisvojil nekaj števil. Najlepše se Vam zahvaljujem za poslano številko, katere so me zelo razveselile. Posebno je razveselila prva številka, ko sem v njej zagledala fotografijo mojega rojstnega kraja Mirno peč in novomeški trg, na katerem sem tudi jaz nekdanj kupovala lončene lončke. Rada bi, da bi poslali nekaj števil na vpogled

na priloženi naslov. Prosim Vas tudi, da bi mi poslali knjigo »Skrita roža«, rade volje bom poravnala ceno in stroške za trud.

M. Ferfolja

CHICAGO, ILLINOIS

Pošiljam Vam čekovno nakazilo za Slovenski izseljenski koledar 1958. Meni se vse dopade, kar je v njem. Tukaj dobimo malo takšnega berila. V koledarju čitam o domovini, o kateri prej nisem nič vedela, ker sem mlada zapustila svoj dom. Takrat, ko sem bila še doma, smo imeli več nemščine kot pa slovenščine.

Anna Buck

DONAI, NORD FRANCE

Pošiljam Vam 1000 frankov kot naročnino za list »Rodna gruda« za leto 1958. Kar je več, naj bo za tiskovni sklad lista. »Rodna gruda« mi je zelo všeč.

Marie Breznik

CLEVELAND 3, OHIO

Priloženo Vam pošiljam čekovno nakazilo v znesku 6 dolarjev kot naročnino za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar za leto 1958. Mislim, da sem lansko leto poslal pol dolarja premalo, zato upam, da je sedaj dovolj. »Rodna gruda« se mi prav dopade.

Jennie Zigavec

SOMERSET, COLORADO

Pošiljam Vam naročnino za list »Rodna gruda« v znesku 3 dolarjev in en dolar za tiskovni sklad lista. Slovenski izseljenski koledar sem prejel od Prospefe. Je zelo lepe vsebine. Potopisi in slike so res lepe. Vidi se, kako se je vse spremenilo v poobjemnem času v domovini. Če bo šlo tako naprej, bo to ena najlepših dežel.

Mathew Karnely

WAUKEGAN, ILLINOIS

Bliža se konec leta, ko bo potekla moja naročnina na list »Rodna gruda«. Ne želim, da bi mi jo ustavili, saj jo vsak mesec težko pričakujem, da vidim, kaj se godi v naši domovini, po kateri še vedno hrepenim. Tako lepa je naša Slovenija, posebno pa naša Dolenjska, kjer mi je tekla zibelka. Pošiljam Vam čekovno nakaznico v znesku 6 dolarjev. To je naročnina za mene in rojakinjo Frances Leskovec iz North Chicaga. »Rodni grudi« želim mnogo uspeha.

Josephine Kozina

O NEKDANJH TOVORNIKIH

Svoj čas, ko še ni bilo železnic, še manj pa avtomobilov, so na konjičih prenašali in vozili razne tovore in razno robo po širokih cestah, od Karla VI. naprej so vozili s »parizarji«. To so bili večji vozovi, ki so imeli kolesa s precej širokimi platišči. Po slabših cestah in poteh so pa prenašali tovore na konjih, oslih in mezigih.

Iz nevinorodnih krajev so navadno tvorili vino le na konjih in na Dolenjskem je še danes ohranjena beseda »tovornik«, ki pomeni pravzaprav vinskega kupca, ki je tam kupoval vino in ga tovoril na konjih. Prenasjanje tovara ni bilo lahko, zlasti v strmih krajih.

Tovorniki so imeli navadno že malo čredo konj od 10—15 po številu in so imeli konja vodnika, ki je nosil na vratu zvonec, imenovan »burovž«, da je opozarjal zlasti na zelo ozkih mestih poti, kjer ni bilo izogibalšč, da je nasprotni tovarnik počakal na izogibalšču, da so šli lahko mimo njih. Vino so prodajali svojčas na vedra. To je imelo 32 bokalov. Vsak tovarni konj je nosil po dva sodčka jajčaste oblike, da jih je lažje nosil. Barigle ali vinske sode so navadno pošiljali kar po Savi navzdol do Krškega ali Vidma. V ta namen so povezali po več sodov skupaj, da je nastal neke vrste splav in nanj je sedel človek, ki je znal voziti ta tovor.

Na Vidmu je takšen tovor pristal na levem savskem bregu. Tja so pripeljali ali pritorovali vinogradniki vino in ga po merjavcih natočili v pripravljene sode. Merjavci so navadno držali s kupci in po pripovedovanju starih vinogradnikov je imel kupec pri vsakem vedru najmanj dva bokala dobička pri meri, dva bokala je pa dal vinogradnik namečka na vsako vedro. Pa kdo bi se prerekal za nekaj bokalov, ko pa je bilo vina po vseh obsavskih gorica in vinogradnih več kot dovolj.

Vino so kupovali zasavski oštirji in krčmarji na Dolenjskem in Spodnjem Štajerskem, največ od vinogradnikov, ki so imeli svoje vinograde v bližini savskih obrežij, ker je bila na hrvaška in ogrska vina naložena visoka carina. Zato ni bilo nič čudnega, da je bilo včasih na krškemrodu ali na obrežju pri Vidmu iztovorjenih vse polno »barigel«, po kateri so potem prišli vozniki in jih odpeljali vinogradnikom, da so jih napolnili. Polne so zopet vtovorili na ladje in jih potem odpeljali po ladjah navzgor proti Ljubljani.

Vožnja z ladjami navzgor je bila od Zidanega mostu dalje zelo težavna in so vlekli ladje voli in ljudje. Krepki mladi fantje so vlekli ladje z vrvmi zlasti na tistih krajih, kjer ni bila pot za živino dovolj široka.

To je trajalo do Marije Terezije. Takrat so pa uredili pot na desnem bregu Save in ga na več mestih vsekali v živo skalo. Sledovi brodske vlečilne poti so vidne še danes od Renk do Zidanega mostu. Plovba po Savi je imela svoje postaje in vinska kupčija je imela svoje, ki so bile na drugih krajih kakor trgovske. Od Vidma do Zaloga je bilo sedem »vinskih« postaj, in sicer: 1. Planine na Brodu pod Boštanjem, 2. Trbovlje, 3. Zagorje, 4. Litija, 5. Kleče, 6. Dolsko in 7. Zalog. Od teh krajev so potem razvažali vozniki vino do raznih krčem.

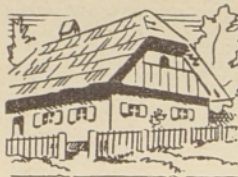
Sedem križev si je naložil na pleča kume Božo Račič iz Ljubljane, ki je dobro znan tudi med rojaki v Ameriki, saj nad 30 let sodeluje pri »Glasu naroda«. Jubilant je upokojeni ravnatelj Zavoda za domačo obrt. Svojo bogato življenjsko dejavnost je povezal z vsem, kar zajema našo lepo domačo ljudsko umetnost in to predvsem v Beli krajini, kjer je bil vrsto let učitelj v Adlešičih. Koliko čudovitih vzorcev naših pisanic, vezenin, pletenin itd. je izbrskal iz starih skrinj in jih ohranil novemu rodu. Kume Božo je napisal kup strokovnih knjig, na stotine člankov, vodil tečaje domače obrti itd. Na sliki vam ga predstavljamo, ko nataka iz starodavne čutare za dobrodošlico »bilikum«. Kaj je to, Belokranjci že vedo. K jubileju — tople čestitke!

Po Belokranjskem so tudi tvorili s konjiči in sicer so prenašali največ sol od Bakra po najboljših poteh v dolino Kolpe. Poleg soli so prenašali še razno drugo robo, ki so jo zamenjavali za domače platno, ki so ga s pridom uporabljali bakarski in okoliški ribiči za svoja jadra ribiških ladij.

Pot je vodila večinoma ob Kolpi alj vsaj blizu nje čez Sinji vrh proti Vinici in so tam čez Dubrave pod Veliko Plešivico, kjer je bila kovačnica za podkovanje tovarniških konj, ki so se zbosili na trdih in skalnatih kraških poteh. Ko so se uredile razmere in je bila dograjena znamenita Luizinska cesta, ki je vodila iz Karlovca na Reko, je ugasnil v glavnem tudi tovarniški promet. Ostalo je le še nekaj poedincev, ki so na tišem prenašali še sol in tobak in to opravilo je porabil tudi slovenski pisatelj Fr. Levstik za svojo znamenito povest o Martinu Krpanu, ki nastopa tudi kot tihotapec soli.

Ko pa je stekla kasneje še železnica in povezala Reko s Karlovcem in Zagrebom, Ljubljano pa s Trstom in Reko, se je preselil svojčas tako živahen promet na tovarne vozove tovarnih vlakov s cest in dal dovolj prostora potujočim rokodelcem in drugim revnim potnikom, ki niso imeli denarja za vožnjo in so hodili peš po svojih opravkih.

DOM IN DRUŽINA

Če z jetri ni vse v redu

Na željo več naročnikov bomo kratko spregovorili o boleznih jeter, ki so po svojih funkcijah eden najvažnejših organov človeškega telesa. Obolenja jeter so v zadnjih letih zelo pogosta. Težja obolenja so tudi življenjsko nevarna, pa tudi kronična obolenja dostikrat tako prizadenejo bolnika, da se zelo zmanjša njegova delazmožnost, včasih mora celo zamenjati poklic, ker ne sme in ne more prenašati niti duševnih niti telesnih naporov.

Običajni znak bolezni jeter na zunaj je zlatenica. Bolnikove beločnice postanejo bolj ali manj rumene, enako tudi sluznica in koža. Dostikrat pa nastopi zlatenica šele v zaključnem štadiju bolezni. Zlatenica traja včasih le nekaj dni, navadno pa 6 do 10 tednov, v manj primerih tudi delj časa. Pripomniti pa moramo, da se zlatenica ne pojavi pri vsakem obolenju jeter. Drugi najvažnejši znaki obolenja na jetrih pa so: bolnik čuti topo bolečino pod žilico ali v pasu, postaja truden, tudi manjši telesni ali duševni napor ga hitro izčrpa. Včasih je zelo zaspan, ponoči pa dostikrat ne more spat, postaja len in razdražljiv. Loteva se ga duševna depresija, ima slab apetit, sili ga na bruhanje, včasih hrano tudi izbruhva, voda je temna, rdečkastorjava. Včasih ima bolnik tudi vročino in sicer od 37,5 do 38°. Dostikrat ga bolijo vsi sklepi. Pri nalezljivem vnetju jeter je prizadeto tudi osrednje živčevje, žleze z notranjim izločanjem in srčna mišica. Zgodi se pa tudi, da bolnik ne čuti nobenih bolečin, pač pa je živčno zelo razdražljiv, zato neredko išče pomoči pri zdravniku za živčne bolezni, namesto pri zdravniku za notranje bolezni.

Bolnik mora predvsem strogo ubogati navodila zdravnika, ki bo svoje zdravljenje po temeljiti preiskavi in ugotovljenem stanju bolezni usmeril v to, da bo predvsem odstranil vzroke, ki so bolezen povzročili. Preparatov za uspešno zdravljenje bolezni jeter je danes dovolj na razpolago. Ti preparati vsebujejo vitamine, hormone, ekstrakte jeter itd. Kljub vsemu pa sta ostala med najbolj učinkovitimi sredstvi zdravljenja počitek in pravilna dieta. Bolnik mora ležati, da se čimbolj zmanjša osnovna presnova organizma in s tem tudi delovanje jeter; to pa omogoči tudi hitrejšo obnovo jetrnih celic.

Pri dieti moramo predvsem gledati na to, da hrana jeter ne preobremenuje, vseeno pa mora biti tako izdatna, da bolnik telesno ne začne propadati in da se njegove jetrne celice lahko obnavljajo.

Predvsem moramo omejiti maščobe. Zato dajemo bolniku v hrani sprva samo 20 g maščobe na dan, pozneje ko zdravnik v to privoli, to količino zvišamo na 40 do 60 g. Nasprotno pa lahko dajemo bolniku dnevno od 100 do 160 g hrane, ki vsebuje polnovredne živalske beljakovine. Zdravniška veda je namreč dognala, da beljakovine — zlasti tiste, ki so v mleku in mlečnih izdelkih, preprečujejo razpadanje jetrnih celic. Poleg beljakovin naj vsebuje hrana tudi okrog 300 do 500 g ogljikovih hidratov dnevno, ki jih vsebujejo sladkor, sadje in sočivje. Obbolela jetra namreč hitreje trošijo ogljikove hidrate, zato jim jih mora vedno iznova dovajati hrana. Na ta način postanejo jetra odpornejša.

Ker sta pri obolenju jeter posebno v začetku prizadeta tudi žleze in črevesje, bolnik ne sme uživati: alkoholnih pijač, izogibati se mora vseh ostrih začimb, mastnih, mesnih jedi in rib, mesnih izdelkov (klobas, salam, hrenovk itd.), maščob iz loja, slanine, zaseke, ocvirkov, gosje in svinjske masti, vložene zelenjave, kvašenih ali ocvrtih sladk, suhih fig in sliv, orehov in lešnikov, ostrih in mastnih vrst sira, turške kave, sladoleada, sodavice.

Prve dneve dajemo bolniku predvsem mleko (s čajem, žitno kavo ali mineralno vodo) ter oslajene mlečne jedi, ki jim primešamo pol ali tretjino vode, da so lažje prebavljive. V mlečne jedi zakuhamo zdrob, riž, močnik, koruzni zdrob, testenine itd. Razen tega sme bolnik jesti krompir v kosih ali pire in umetne juhe. V te umetne juhe, zgoščene z dietnim prežganjem (3 g moke na osebo), ki so lahko zelenjavne, zakuhamo pšenični zdrob, ovsene kosmiče, pretlačen ješprenček, testenine, rahle zdrobove ali kruhove cmoke, prepečeneč itd. Ko se bolnikovo stanje zboljša, kar ugotovi zdravnik, postrežemo bolniku z nemastno govejo, kurjo ali kostno juho. Takrat sme jesti že tudi mesne jedi: pusto mlado govedino, teletino, perutnino, zajčje in konjsko meso in nemastne ribe.

Meso, tudi ribje, naj bo kuhano ali dušeno v lastnem soku. Da dobi bolnik čimveč beljakovin, mu dajemo sirček (mohant), ki ga nekoliko osolimo, potresemo s kumino, drobnjakom, mu dodamo beljak svežega jajca, da bo obrok okusnejši in bolj izdaten.

Prikuhe pripravljamo iz korenja, sladke repe, špinache, kolerabice, cvetače, paradižnika, mladega graha itd. Zelenjava naj bo v začetku pretlačena, kuhana ali dušena in zgo-

ščena s čimmanj moke. Pozneje, če zdravnik dovoli, lahko bolnik uživa surovo zelenjavo.

Sladice so zelo priporočljive, ker vsebujejo veliko sladkorja. Pri težjih obolenjih postrežemo s sladkim prepečencem, raznimi keksi, zvitki, pudingi itd. Pri lažjih obolenjih pa lahko postrežemo z narastki, biskviti, palačinkami itd. Za žejo postrežemo bolniku z raznimi čaji, kompoti, slatino, belo žitno kavo ali s posnetim mlekom.

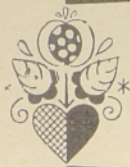
(Povzeto po knjigi: »Dieta pri jetrnih boleznih«, ki sta jo sestavili doktor Božena Zajec-Lavrič in Marija Gams, izdal pa Zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, Miklošičeva c. 4/II, kjer jo tudi lahko naročite.)

PA SE EN KUHARSKI RECEPT ZA TISTE, KI GOJE KUNCE

Posebno v evropskih deželah naši rojaki zelo radi goje kunce, ki jim s svojim okusnim mesom nadomestijo marsikakšno pečenko ali drugo mesno jed. Danes vam bomo postregli z navodilom za okusno kunčjo enolončnico.

Srednje velikega mladega kunca očistimo in narežemo na večje kose. Na dno namaščene ponve zložimo na tenke rezine narezano prekajeno slanino, nato damo kose kunčjega mesa, vse to pa pokrijemo z olupljenim na listke narezanim krompirjem. Vse to potresemo s pestjo drobtin, nasekljano čebulo, s strtim žajbljem (kaduljo), osolimo in popoprano ter polijemo z zajemalko vroče vode in raztopljeno mastjo. Na vse to položimo še ostale kose kunčjega mesa, nato zopet plast na listke narezanega krompirja (surovega) ter potresemo z istimi začimbami, ki smo jih že navedli. Na vrhu potresemo s kockami narezane prekajene slanine, polijemo z dvema zajemalkama vroče vode, dobro pokrijemo in kuhamo kakšni 2 uri. Za to okusno enolončnico potrebujemo poleg kunca še: košček prekajene slanine, 10 debelih krompirjev, 4 skodelice drobtin, malo žajblja, srednje veliko čebulo, sol, ingver, poper, 3 žlice masti in vodo ali čisto juho.

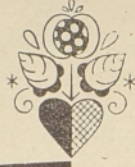

MLADI

ROD

Črtomir Sinkovec:

Kurent

*Dudeldu in dudeldé —
kurent gre po vasi;
dve si del je na roge,
tolsti dve klobasi.*

*V ovčji kožuh je zavit,
zvonce ima za pasom;
brije norce, sam nabrit,
prosi z milim glasom:*

*»Dajte mi klobas, ljudje,
dajte vedro vina,
pa bo zvesta sreča vam,
zdrava vam družina!«*

*»Dudeldu in dudeldaj —
tisti dve klobasi,
kurent, kurent, brž nam daj —
tak brenčijo basi.«*

*»Juho skuhamo ti kurjo,
damo vina reto,
da se vrneš, pa ne z burjo,
k nam prihodnje leto!«*

Lojze Beltram

Vojak Saško

*Štiriletni, mali Saško,
to ti je srce junaško;
saj je že kar cel vojak,
joj — vojak pa res že tak:
trd, pogumen, kakor dren
in do zob oborožen.
Tank ima in avion,
dve pištoli in kanon,
ko se žgancev on najè,
nam kar vojsko napove.
V boj pokliče staro mamo,
prav zares — ne za reklamo.
Stoj! zavpije teti Cveti,
to sta mu sobražni četi.
Vdaj se očka, roke v zrak!
na ovo moč kriči junak.
Bum, bum, bum —
s kanonom počí,
očka za omaro skoči,
teta se pod mizo skrije,
stara mama solze lije.
Ofenzive s tem je konec
zmagoslavja pa cel lonec.*

Dete se je izgubilo

Srbska narodna

Živela sta oče in mati, ki sta imela mnogo otrok. Otroci so bili majhni in jih oče in mati nista imela kje pustiti, kadar sta šla na polje. Zato sta jih vselej vzela s seboj. Posadila sta jih na voz in tako so se odpeljali na delo.

Nekoč so se vrnili s polja in sedli za mizo k večerji. Jedli so in jedli, pa je mati opazila, da ena izmed žlic mirno leži na mizi.

Šteje, šteje in pravi:

»Eden, dva, tri, štiri, pet, šest ... sedmega pa ni!«

Tudi oče pogleda in vidi, da ena izmed žlic miruje.

In šteje in šteje ter pravi:

»Eden, dva, tri, štiri, pet, šest, sedmega pa ni!«

Potem odhiti na polje, da poišče izgubljeno dete.

Išče ga in išče in nazadnje ga najde. Dete se veselo igra ob poti. Našlo je dolgo vrsto mravelj, ki potujejo kakor vojšaki. Iz deske si je napravilo ladjico, mlaka pa mu je bila morje. Mravljinno vojsko vkrcava na ladjo, da bo odplula v široki svet in nič mu ni mar, da so ga iskali in da njegova žlica doma brezdelno leži na mizi.

UGANKE

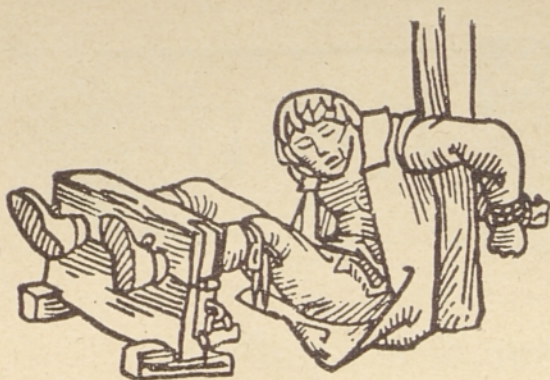
Dolga je kot šiba,
vendar to ni riba,
dasi nima nog,
lazi tja okrog
in z jezikom sika
ter strupeno pika.
(Strupena kača)

Iz dog narejena,
z obroči spojena,
ni kdo ve kaj lepa,
v njej kisa se repa.
(Kad)

Bela sem in rada gagam,
z jajci tudi vas zalagam;
ko zredim se — me pojedite,
kdo sem jaz, to vsi že veste.
(Gos)

Skozi luknjo se rad smuka,
če pa kdo preveč ga cuka,
mu z obleke odleti
in med potjo ga izgubi
(Gumb)

Visoška kronika

Utripalo mi je srce, ko sem za mestnim zidom lezel navzgor ter prilezel pred temni grajski vhod, ki mi je kot črno žrelo zijal nasproti. Z grozo sem se splazil na prostrano dvorišče, kjer je ječar Mihól, sedeč na stolčku, vlekel svojo dreto. Imel je službo; kar pa mu je dajala le-ta prostega časa, je čevljaril ter si tako s šilom pridobival del vsakdanjega kruha. Pri neusmiljenem svojem poklicu je bil vedno dobre volje in radi so ga gledali v loških družbah, četudi je bil blizu rablju, katerega dotikati se je sramota, s katerim pajdašiti se pa nesreča!

Prevzel je kladivo ter me vprašal, čigav sem in od kod sem. Povedal sem mu, da sem z Visokega. Veselo je vzkliknil:

»Torej Polikarpov! Čemu, šment, nikdar v Loko več ne pride, da bi kaj plačal, ker že dolgo ni dal za pijačo?!«

Vstal je in odložil predpasnik.

»Fantè,« je govoril, »pravi dan si naletel. Gospod glavar je v Ljubljani. Če je tu, stari hudič tako ne pusti, da bi krpal na dvorišču! V Ljubljani je v deželnem zboru, kjer zaradi mene lahko uganja sitnosti, katerekoli hoče.«

Opazil je, da sem pasel oči po visokem stolu in po poslopjih, katera so kakor piščeta tičala okrog stolpa. Dobrovoljno je pripomnil:

»Ti bi rad malo okrog sebe pogledal? Prav, prav! Prideš v leta, ko bo greh spredaj in zadaj silil vate; zatorej ti ne bo škodovalo, če ti danes pokažem, kako dobra zdravila imamo na loškem gradu proti vsakovrstni pregrehi. Ozdravljamo umore, uboje, tatvine in še vse drugo, o čemer ti sedaj še nič vedeti ne smeš.«

Poiskal je svetilnico in težak ključ.

Nato me je vlekel k stopnicam, katere so vodile tik stolpa globoko pod zemljo. Tam je odprl železna vrata, pa sva dospela v klet, kamor ne prisije sonce podnevi in ne zvezda ponoči. Prižgal je svetilnico, a tudi pri luči sem le s težavo prestavljal noge, ki so se mi tresle. Od obokov je kapljalo in vlekla je hladna sapa, dasi nisem vedel, od kod.

»Tu sèm pridejo grešniki vseh grešnikov!« Pri teh besedah je ječar dvignil lesen pokrov. »Tu dol,« je nadaljeval in kazal na nekak vodnjak, »spuščamo na smrt obsojene hudodelce. Bog te varuj, dečko, da mi ne prideš kdaj v roke! Po vrvi ga spustimo v ta prepad, potem pa mu je milostno dovoljeno, da si napravi prijetno gnezdo v tem lepem stanovanju, kakor ga žene volja. Mi smo vedno pravični sodniki! Uleči se sicer ne more in sestì tudi ne; pač pa ima popolno prostost, da se lahko postavlja sedaj na eno, sedaj na drugo nogo. Navadno se

nabere spodaj tudi nekaj vode, da stoji v nji, kar pa je dobro, če sili človeku kri v glavo. Nekaj časa ga peremo, opranega pa izročimo pravici, da ga zaduši na Gavžniku. Da, fantè, mi delamo točno in zanesljivo!«

Pokazal mi je še druge zapore, same ozke, temne luknje, v katere so metali jetnike kakor prašiče v svinjak. Ko je posvetil vanje, so pobegnile podgane in miši v stenske razpoke. V teh zaporih nisi mogel ne ležati in ne stati. Vsak je bil tako kratek, da se ni dalo iztegniti nog v njem. Le sključen si mogel spati, če si sploh mogel zaspati z glavo na mrzlem in trdem kamnu!

»Sedaj ti pa pokažem še posebno kamrico,« se je pobahal Mihól ter odprl vrata pri zadnjem zaporu.

Bila je to prazna, ali visoka čumnata, prav kakor v skalo vsekana. Na stropu sta tičala dva velika železna obroča, spodaj v tlaku pa eden.

»Tu - sèm,« je pripovedoval Schwaiffstrigh, »privlečejo hudodelce, kadar jih gospod glavar izprašuje med mukami.« Takoj je dostavil: »To pa nikakor ni moj posel, vse opravlja rabelj, ki ga navadno iz Ljubljane pokličejo in katerega še pogledam ne. Izpraševanja nočem gledati, četudi bi smel, ker ne gledam rad človeka, če

»Tu sèm,« je pripovedoval Schwaiffstrigh, »privlečejo hudodelce, kadar jih gospod glavar izprašuje med mukami.«

Tako so se oblačili naši predniki v času, ko je Polikarp Khallan pisal »Visoško kroniko«

sedi na španskem konju, če mu drobne prste ali noge v stiskalnici ali če visi v tehle obročih. Fantiček, verjemi mi, če visiš v obročih na stropu, pri nogah te pa vlečejo z vrvjo skozi spodnji obroč, da ti prično udje pokati in kričati, to ni rajsko veselje! — Vidiš torej, same dobre reči imamo, le preveč jih je. Močan želedec mora imeti, če naj jih človek vse prenese!»

Nato je še pripovedoval:

»Zadnja, ki je visela na obročih, je bila Lucija Muhličeva iz Bukovščice. Bilo je pod mojim prednikom, ker sem se jaz takrat šele učil čevljariti. Delala je grizo med ljudstvom in s hudičem je sklepala poroke. Grozovito je menda tulila, ko so jo natezali tu notri od obroča do obroča. Pri koncu so jo obesili in obešeno na grmadi sežgali. Mi smo namreč usmiljeni sodniki, ker bi jo bili smeli tudi živo sežgati.«

»Prišla sva mimo vratac.« Tu je čumnata, kjer je spravljeno orodje, katero se rabi, kadar izprašujemo grešnike med mukami. Ključ ima rabelj. Največ blaga je last visokih deželnih stanov; ti nam prijateljsko pomagajo, kadar nam kaj primanjka.«

Ko sva stopila zopet na dvorišče, sem bil ves v potu. In tako globoko se mi je vkopalo v dušo, kar se mi je bilo razkazalo, da mi je hotelo slabo postati. In vselej pozneje, ako me je hudič preganjal s skušnjavo, da bi se lotil tujega imetja ali pa še celo tujega življenja, me je spomin prestavil v zapore pod stolp na loškem gradu ter me obvaroval pregrehe in zločina!

»Poglejva še,« je dejal ječar, »kako stanuje naši škofje! Se vsaj oddahneš, ker vem, da ti dela to, kar si ravnokar videl, težave v želedu.«

Sledil sem mu v grad. Visoki in premilostljivi škof, kadar pride tu-sèm, stanuje vse drugače kakor mi na Visokem, ki smo revni in zadovoljni s tem, kar nam daje Bog od trenutka do trenutka. Loški škofje pa so visoki gospodje in le pravično je, da jim je odkazano bivališče, ki je spodobno za božje namestnike, kar mi, ki kopljemo trdo polje, nismo.

Bilo bi tudi zelo nespametno, ker bi se v nas zanesla nečimrna ošabnost, ko vendar nimamo pravice, da bi bili ošabni!

Bilo je tam mnogo pozlačene oprave, dosti miz in mizic, stolov in stolčkov. Po stenah so

visele podobe, ne samo svete, ker je škof tako zavarovan pred vsako skušnjavo, in te podobe so tičale v okvirih, ki so bili morda več vredni od kmečke kože. Videl sem dalje prestol, kjer je sedel gospod škof, kadar je sprejemal cerkveno in posvetno gosposko. In še celo posteljo sem videl, kjer je počival po dnevnem trudu. Bila je visoka in široka kakor šotori, katere so postavljali Izraelci v puščavi.

Bila je tu še majhna soba s tremi okni, pri katerih se je kazala streha nunskega samostana. V tej sobici je tičalo ležišče, nad njim na zidu pa je bil načrtan križ, kar je spominjalo, da se je moralo tu zgoditi nekaj izrednega.

Mihól je snel klobuk z glave ter izpregovoril:

»Bog bodi milostljiv vsem dušam v vicah in, če je njegova sveta volja, tudi vsem dušam v peklu! — Na tem mestu, otročaj, so umorili blaženega škofa Konrada, ko je spal in nič hudega pričakoval. Zadavila sta ga hlapca in mu pobrala pet tisoč srebrnih kron; taki visoki gospodje namreč niso nikoli brez denarja. Ali zasačila ju je pravica in v bližini cerkve pri Fari so jima vzeli glavi. Prej pa so jima odsekali še obe roki, da je bilo prav smešno gledati, kako sta kratke štoržiče, katere jima je bila pustila sekira, vzdigovala, da bi si brisala obraz. Da, da, človeku je od hudiča vroče, če se mu primeri kaj takega v življenju! —

Iz govornice ječarjeve se še spominjam na tole:

»Ali v tej sobi bi jaz ne hotel spati, za vse gradove ne, kar jih ima freisinski škof, in tudi ne, če bi mi dali s sabo sodček blagoslovljene vode, da bi škropil z njo celo noč. Tukaj strašita morilca, in kadar tuli vihar okrog kastela, tulita onadva iz te sobane. Ni majhen greh, ubiti škofa naše svete katoliške Cerkve!«

Tako mi je razkazoval tisti dan Mihól Schwaiffstrigkh najpoglavitejše skrivnosti loškega grada. Pozneje sem izvedel, da je rad razkazoval ljudem te skrivnosti in da ga je posebno veselilo, če so obiskovalci trepetali od strahu in groze, ko jih je vodil po podzemeljskih ječah in po stani, v kateri je umrl izveličani škof Conradus. Tudi jaz sem se tisti dan privlekel pol živ, pol mrtev do kovačnice mojstra Langerholza in želel bi vsakemu, da bi nikdar ne imel opraviti s hišo pokore, kakor je grad v Škofji Loki!

(S tem zaključujemo odlomek Tavčarjeve povesti »Visoška kronika«. Povest je izšla v knjigi in jo lahko naročite za 290 din pri Založbi Mladinska knjiga, Ljubljana, Čopova ulica 50)

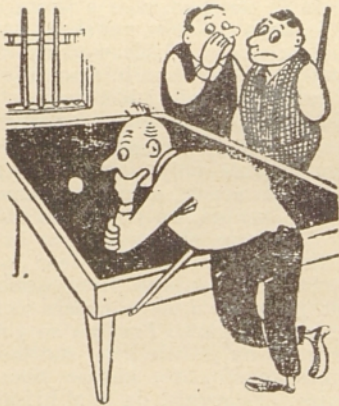
V novo skupno življenje sta stopila Toni Strah iz Hočevja pri Dobropoljah in Tončka Repar iz Rudnika pri Ljubljani.

Toni je bil 59 let zaposlen v Round house pri Nickel Plate Railroad Co. v Brewster, Ohio. Pohvalno se izraža o Eisenhowerjevi vladi, trdi pa, da mu je naša domovina — The last stop, zadnja postaja v njegovem življenju.

Prve mesece — the honey moon, sta preživela tudi v Grosupljem, kjer je Toni častni član galskega društva, tam, kjer sta se s Tončko na prireditvi tega društva tudi prvič srečala.

Zakoncema čestitamo in jima želimo še mnogo let srečnega skupnega življenja.

Lojze Zdravje

»Veš Pepe, s šahistom pa res ne bova več igrala biljard, kajne?«

Znani slovenski slikar Ažbe se je z nemškimi zdravnikom zapletel v prepir o pomembnosti slikarske umetnosti. Toda zdravnik se je razumel na slike kot zajec na boben in je zato slikarije globoko podcenjeval. Ažbetu je bilo kmalu dovolj in je z njim opravil na kratko:

»Vam zdravnikom je lahko! Pri nas se vse napake vidijo, vaše pa pokrije zemlja!«

Pisatelj in politik dr. Ivan Tavčar je imel volilni shod. Ko je govoril o otroškem varstvu, ga je mlad kaplan motil z raznimi medkljici.

»Kaj se vtikate v besedo,« se je razburil dr. Tavčar, »saj se nič ne razumete, ko nimate otrok.«

»Kaj veste, gospod doktor!« se je odrezal kaplan.

Ljudje so se zakrohotali in shoda je bilo konec.

NA RAZSTAVI

Zakonca gresta na slikarsko razstavo. Posebno občudujeta veliko zgodovinsko sliko s prikazom neke bitke.

»Kako je lepa,« pravi mož, »ti vojaki, ti konji in ta razgibanost! In glej, kako sijajno je naslikan tistile mrtvec na vozu.«

»Res,« odvrne žena, »čisto kot živ je.«

BRIHTNA ŽENA

»Ja, Katica, kaj pa počneš?«

»Možu predstavljam gumbce na spodnjih hlačah, da bo mislil, da je shujšal in mi bo dal več denarja za gospodinjstvo.«

NEPOTREBNO

Mati je Drejčku z veliko težavo umila obraz. »Tako, zdaj pa še roke,« pravi.

»Ni treba, mama,« se odreže Drejček, »saj jih lahko v žep vtaknem.«

PROIZVEDBA

Išče se Jože KASTELEC iz Vidošič. V Kanado je odšel leta 1926. Bil je poročen s Katico Kastelec, ki je bivala na 9514-110 Ave, Edmonton, Alberta, Kanada. Išče ga žena njegovega brata Jožica Kastelec. Kdor bi kaj vedel, naj sporoči na naslov: Jožica Kastelec, Ljubljana, Bernekerjeva 8, Jugoslavija.

Tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

*Smučarske tekme na skakalnici v Planici na Gorenjskem
so vsako leto velik športni dogodek*

PLANICA

ROJAKI, ko pridete v belo Ljubljano, ne zamudite obiskati Gospodarskega razstavišča. Na letošnjih sejmskih prireditvah se boste tudi vi lahko prepričali o napredku in vsestranskih gospodarskih uspehih naše Ljudske republike

Sejmi na Gospodarskem razstavišču v letošnjem letu bodo :

od 28. marca do 6. aprila

II. MEDNARODNI SEJEM PROMETNIH SREDSTEV

od 22. maja do 1. junija

II. MEDNARODNI LESNI SEJEM

od 13. junija do 22. junija

„ALPE - ADRIJA“ SEJEM OBMEJNE BLAGOVNE IZMENJAVE

od 29. avgusta do 7. septembra

IV. MEDNARODNI VINSKI SEJEM

od 31. oktobra do 9. novembra

V. MEDNARODNI SEJEM RADIA IN TELEKOMUNIKACIJ

Vse informacije in prospekte nudi:

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE V LJUBLJANI

TITOVA 50 - JUGOSLAVIJA

organizira

tudi letos za slovenske rojake,
ki bodo obiskali Jugoslavijo,
stalne avtobusne izlete.

Zahtevajte
ob prihodu v Jugoslavijo
programe izletov !

Prijavite se na naslov :
PUTNIK SLOVENIJA
Ljubljana

